

Njàgà Bagaà Jâη

Ngòr ηa Nùàr, ηagá yuo kelà bèsonè

¹ Càn lo ndeè wónη si, sâ Ngòr baá gi teèn; Ngòr bô Càn lo naâ kóó, Ngòr lo naâ Càn nùà njèh.

² Sâ tueé né ye Càn bô Ngòr lo naâ ké bèh duóòm kóó.

³ Càn lo njèh doónη si giì naâ mé Ngòr; njií mé lo dieé naâ mbaá, mé Ngòr kóó sì ηgwéh, lo teèn ná ηgwéh.

⁴ Te njolo Ngòr lo naâ yònη. Njàgà lètenè bò nùàr lo naâ yònη sâ.

⁵ Njàgà doó né te cibi baá den, mé njéh mene cibi bú nyímé kòmò ηgwéh.

⁶ Yeé baá ménâ, Càn tema njiî sòn seèn déi ká teèn, yilí seèn lé naâ Jâη,

⁷ te à ndeè bò nùàr Njàgà sâ se, bó kwaá njií ye temé teèn.

⁸ À lé Njàgà sâ kóó ná ηgwéh, à lé tueé ηagá loóm naâ felè seèn lòù.

⁹ Ngòr sâ lo naâ jéjég Njàgà kóó, à lé ká te wónη ndeè naâ felè bò nùàr doónη baá ηagá.

¹⁰ À lé naâ ká lè wónη; Càn lo wónη doónη si giì naâ mé bú. Mé njéh mene wónη bú ηéné kó ηgwéh.

11 À waà mene ká te tàbè seèn yoòr bò dé seèn, mé njéh mene bò dé seèn hèllè berón seér cu bú lòù.

12 Bò cécéné bò lé bú gwaán cegé naâ kóó, bó kwaá njií temé yoòr seèn. À lé naâ bò sâ bò terreba haá, te bó ŋa dé boòn bò ŋuna Càn.

13 Bó bò ŋuna Càn faá huaán mé bò nùàr ŋaár yeé lòù sam. Dé boòn, Càn nùà njéh haá né bó yòŋ kóó, dèn ŋgwéh bò nùàr.

14 Ngòr doô lé naâ nùàr ŋaá, à den ká lètenè beèh lélán húóm-temê mé lélán gècèn ndo. Béh lé naá gií *sùsùm seèn ŋené; né sùsùm mé gòndòŋ Nuna Càn lé kwaá naâ beè Tele seèn.

15 Jâŋ yeé ŋene aá bú ménâ, à tueé njií bèsonè, ye bò nùàr a: «Hèn baá nuaá mé mè lé naâ bí tueé sâ! Mè lé ye bí a: nuaré déi baá jomo mò ndeê, kela né bú mé mè, toò jògò lo naâ bú mé mè ndo.»

16 Béh né gi mé gà te ŋgúlú seène, à béh kulu njií den né te mbeî mbaá.

17 Dé *sòù, Càn lé béh sóú taga keéh naâ sònò Músi. Yeésò *Kristò yeé waà baá, béh nde ye mé fùgò beè seèn kuú, béh ŋgweé ye gècèn sònò seèn ndo;

18 wanóŋ nuaá mé lé naâ Càn njolò ŋené sam, gi cegé né gòndòŋ Nuna seèn. À kèkènè Càn ŋené sòm keéh né kóó. Càn né bú; ké kwarè Teleè den yeé bú.

Ngòr sònò Jâŋ Bàptis

(Matíò 3:1-12; Mârk 1:1-8; Lûk 3:1-18)

19 Hèn né njií mé Jâŋ lé tueé naâ toò bò kokoò bò. Cieé déi bò *Jûf dé ké Jerusalem tema njií bò

*ŋgàŋ sèmè mé bò *Levî bò ké yoòr seèn, te bó nde bie ke ye bú a: «Né wò neì wa?»

²⁰ Jâŋ cà m ̀ŋgwéh ndo, à tueé njií bó bèsonè ye bó a: «Mè *Nùà Còŋ sam.»

²¹ Bó ye bú a: «Á sâ, wò né neì wa? Wò né *Elí wa?» Jâŋ ye bó a: «Mè bú sam ndo.» Bó ye bú a: «Wò né *sòn-Càŋ mé béh né kela den doô wa?» Jâŋ ye bó a: «Sam.»

²² «Á sâ, wò né neì, te béh nde bòó mé temà naâ béh tueé, wanóŋ wò ye naàn?»

²³ Jâŋ ye bó a: «Mè né hueh nuaá mé né ké ya dueè ŋgulí den, ye: Bí tó dìlì nyégé ceér Nùà Dueè tòò, bí tó dìlì nyégé bagasé! Esáyà sòn-Càŋ lé naâ mân tueé ndo.»

²⁴ Sâ lètenè bòó mé lé ndeè naâ ké yoòr Jâŋ doô bò *Farisièn lé naâ teèn ndo,

²⁵ bó ye Jâŋ a: «Á, mo wò Nùà Còŋ sam, wò Elí sam, wò sòn-Càŋ sam ndo, sâ wò bò nùàr nòmò Càŋ kou né dé keì wa?»

²⁶ Jâŋ ye bó a: «Mè bó dé mò kou lom né léláŋ nòmò. Nuaré déi né lètenè bì teèn, bí bú kó ŋgwéh,

²⁷ à baá jomo mò ndeê. Mè tueé bí, né mene yuií débágâ seèn, mè wúlú ŋgwéh nuaá mé nde né yuií débágâ seèn se.»

²⁸ Bò njií hèn doóŋ lé boó deén naâ ké Betanî, sòn nòmò Jurdèn kèb yágà, bèh mé Jâŋ lé kou deén naâ bò nùàr teèn doô.

*Yeésò *Mbieè Sèmè mé yuoó naâ beè Càŋ*

²⁹ Cieé ŋaga Jâŋ yeé ke, Yeésò baá ká yoòr seèn ndeê, à deên ndo ye: «Kè Mbieè Sèmè mé yuoó naâ beè Càn hên nɔ, à ndeè veên bò nùàr ká lè *wóŋe ŋaá weh.

³⁰ Hên baá nuaá mé mè lé naâ bí tueé sâ, mè lé ye bí a: nuaré déi baá jomo mò ndeê, kela né bú mé mè, toò jògò lo naâ bú mé mè ndo.

³¹ Mè lé kèkènè nùà sâ kó ná ŋgwêh; mé njéh mene mè jéjég ndeè naâ bú mé dàm bò *Iserála bò feh keéh; mè bò nùàr nòmò hên kou den né dé cí.»

³²⁻³³ Jâŋ den cuù ye bó a: «Mè lé kaà nùà sâ ŋéné kó ná ŋgwêh. Càn nuaá mé lé ye mè a: ndé bò nùàr nòmò kou, lé tueé naâ mè kɔ́, ye mè a: Wò nde né Cúcuí Ŋagâ ŋéné, à suaga ndeè né ter, à njebá den felè nuaré déi; sâ né nuaá mé nde né bò nùàr mé Cúcuí Ŋagâ kou sâ. Jomo sâ mè ŋene Cúcuí Càn sâ ndo, à né ké ter faá vɔgɔb nɔ suagâ, né felè seèn njebá den.

³⁴ Mè yeé ŋene aá bú ménâ, mè tueé njií bèsóñè, ye bò nùàr a: hên né Ŋunà Càn.»

Bò mbòŋ Yeésò dé toò jògò

³⁵ Cieé ŋaga cu, Jâŋ wa cu ké teèn, à né mé bò mbòŋ fà jomo njebá den.

³⁶ À yeé ke, Yeésò baá kelá sa, ye: «Kè *Mbieè Sèmè mé yuoó naâ beè Càn sâ nɔ!»

³⁷ Bò mbòŋ mé lé naâ jomo seèn doô yeé ŋgweé aá môn, bó yuo bele gi Yeésò fà doóŋ.

³⁸ Yeésò bele seér ndo, à ŋene njií bó jomo seèn, ye bó a: «Bí fɔón yeé kei wa?» Bó ye bú a: «Wò den yeé he wa, Rábì?» (Rábì tueé né ye: Njí fèh-njèh.)

39 Ye bó a: «Bí ndê, bí nde né ñene.» Bó foón gò ndo, sâ baá ñhè lou lòn nèa liyili mân, bó wa, bó ñene bèh sâ, bó bó soó weéh baá-re ké doó sâ.

40 Bò fà bò mé lé ñgweé naâ ñgòr sònò Jâŋ, mé bó yuo bele Yeésò doó, cén déi lé naâ André òim Simôn Piêr.

41 Bó yeé yuo baá ké sâ, André nde kwa logô bei seèn Simôn, ye bú a: «Béh kwa baá *Nùà Còŋ.» (Sâ tueé né ye *Kristò).

42 À weh ñjií bú ké yoòr Yeésò. Yeésò yeé ñene aá bú, ye bú a: «Wò né Simôn, ñuna Jâŋ; wò nde cu né yilí Séfà ñguú.» Yilí sâ tueé né ye: Taá.

Yeésò bô Filíp mé Natanaêl

43 Cieé yeé ñaga cu aá, Yeésò kaga gò te tàbè Galilé. Bô Filíp kwaré. Yeésò ye bú a: «Bèlè mè.»

44 Filíp lé naâ nùà Becaída, bó bò André mé Piêr né mé loó cên.

45 Jomo sâ Filíp bô Natanaêl nde kwaré ndo, Filíp ye bú a: «Nuaá mé Músi bó bò *sòn-Càn bò lé naâ felè seèn te mvù Cànè nyagá kwaá doó, béh ñene aá bú. Né Yeésò ñuna Josêf, nùà Najarêt.»

46 Natanaêl deên ndo, ye bú a: «Wò ye ñhè bagaà déi ndeé né ké Najarêt yuoó wa?» Filíp ye bú a: «Ndê, kè kú yeé!»

47 Yeésò yeé ke, Natanaêl baá ká yoòr seèn ndeé, à tueé weh ñjeré déi felè seèn teèn ye: «Hèn baá ye nùà *Iserála dé gècên sâ, à dé seèn mé nyeén yoòr sam.»

⁴⁸ Natanaêl ye bú a: «Wò mè ñene koò naâ mé ñgei wa?» Yeésò ye bú a: «Mè la naâ wò ké ka toú* ñené njií, te Filíp nde ye wò yilá.»

⁴⁹ Yeé baá ménâ, Natanaêl ye bú a: «Njí fèh-ñjèh, wò né Njunà Càn, Nùà Dueè bò Iserála bò né wò!»

⁵⁰ Yeésò ye bú a: «Mè yeé baá wò tueé ye wò a: mè naâ wò ké ka toú ñené njií, wò gwaán né dé cí wa? Wò nde cu né bò ñjèh dé bebagaà mân ñené yɔgɔ keéh.»

⁵¹ À den cuè ye: «Mè né tueé ye bí a, vulú nde né gulu logó, bí ñene bò cili Càn, bó né ké ter ñaá, bó né ká doó felè *Huaán Nùàr suagâ.»

2

Kùrmò fù ké Kánà

¹ Jomo sâ kela cieé fà mé tagár, kùrmò fù feí ké Galilê te loó Kánà. Meì Yeésò lé naâ teèn ndeé,

² bó lé naâ Yeésò bó bò mbòŋ seèn ké teèn yilá njií ndo.

³ Nde nde mbè gi. Mbè yeé gi aá, meì Yeésò ye Yeésò a: «Bó mé mbè teèn sam cuú.»

⁴ Yeésò den seér cuè, ye bú a: «Ma, wò mè tueé nde aá koó te mè boó ye wa? Cu mò née wá ñgwéeh ye.»

⁵ Yeé baá ménâ, meí ye bò seé bò a: «Bí bó gí faá à tueé nde né bí no.»

⁶ Sâ bò ñguú déi lé naâ doó sâ ténjén, né ñguú mé bó kwe né taá, bò *Jûf toò Càn vua tena yeé

* **1:48 1:48** Bó tou sâ yilá né “figuier”. **1:51 1:51** Gen. 28:12

teèn. Bò nguú sâ né yilá: bò déi né bogo nèà, bò déi bogo tîn mé ténjén.

⁷ Yeésò tueé njií mé bò seé bò, ye bó a: «Bí túé kwá bèlè nòmò lè bò nguú hên dedeí.» Bó yeé tue yuú gi aá,

⁸ à deèn baá-re ye bó a: «Kènê bí síó wèh nòmò sâ kèb déi, bí haá njií mé nùà koô.» Bó sio haá njií bú ndo.

⁹ Nùà koô doô yeé naga ke, à ngweé nòmò doô baá seér mbè, à bèh mé yuoó naâ teèn kó sòm ngwéh; sâ bò seé bò mé la tueè naâ nòmò sâ né gi dé bòn kóó. Nùà koô doô yilá njií sii fù ndo,

¹⁰ à ye bú a: «Bó mbè som logó yeé dé njêñ; mɔ̀ bò nùàr fulu gi aá, bó som ye mbièrrè. Wò nde leér seér dé yeé dé njêñ, te wò som ye kènê mà!»

¹¹ Hên né fém Yeésò dé toò jògò, à lé bóó logó naâ ké Galilê te loó Kána, te terreb seèn ñené yuo kelà teèn; bò mbòn lé naá gi temé yoòr seèn kwaá njií ndo.

¹² Jomo sâ à yuo doó sâ, à nde Kapernahúm bô meí mé bò òm mé bò mbòn mene. Wa ké teèn, bó kókoó cèr màgà ngwéh ndo.

*Yeésò ké *gwà Càn koô*

(Matíô 21:12-13; Mârk 11:15-17; Lúk 19:45-46)

¹³ Sâ cieé koô bò *Jûf mé bó yilá né *Páskà baá didi. Yeé nde aá feí, Yeésò nde ké Jerusalem ndo.

14 À wa ké gwà Càn koô, sâ bò toón bò né bò nàgà bó bò sòŋŋaŋ mé vɔgɔb go den. Bò kwéh-kàgàlòn bò né ké te gbàgà kàgàlòn kweéh den ndɔ.

15 Yeésò yeé ŋene aá ménâ, à weh yuúí, à far bilí ŋágá, à lurú sòm keéh gi bó cie mé njéh; à né bò nàgà mé bò mbieè cie lurú sòm keéh; à né bò kàgàlòn mé gbàgà mene doó velá su njií,

16 ye bò gò-vɔgɔb bò a: «Bí yùò mé njéh doó sâ nɔóŋ, bí té gwà Tele mò faá gwà toón biì nɔ kwá sér!»

17 Bò mbòn seèn yeé ŋene aá ménâ, bó munó ko cu ye baá-re dé mé né te mvù Cànŋe nyagá den, ye: «Càn mò, temé mò né lom ké gwò yeé; mɔ mè munó njií gwà yeè mân, temé bɔgɔ gi mè lè.»

18 À yeé kwɔgɔ sòm aá bó cie ménâ, bò Jûf bie bú ndɔ, bó ye bú a: «Wò bɔó feh nde né béh gèh fém dé heè, mé béh nde né teèn ŋené kɔó ye wò sé la naâ ménâ bɔó wa?»

19 Yeésò deèn ndɔ, ye bó a: «Bí túlú sù njií gwà Càn koô hèn doó, mè bú ter komo sòm cu nde né te cieé tagáre.»

20 Bò Jûf den cuú, ye bú a: «Gwà mé bó lé temà naâ seé teèn nyèmà yulà nèà cùòb ténjén hèn, wò ye nyí nde né bú ter lè cieé tagáre komo sòm cuú sé wa?»

21 Kàmber gwà Càn koô mé Yeésò né bó tueé doó, à jue né gùm seèn nùà njèh.

22 Nde nde, à yeé komo yuo aá lè cio, bò mbòn seèn nde ye mân ŋweé komo, ye à lé naá giì

mân tueé. Bó kwaá njií ye baá-re temé te mvù Cànje, bó né te ngòr seèn kwaá njií ndo.

Temé nùàr né gi njolò Yeésò

²³ Cu mé Yeésò lé naâ ké Jerusalem te cu Páskà sâ, bò nùàr kókoó mbaá lé naâ fém seèn ñené, bó kwaá njií lom temé yoòr seèn ngún mbaá ndo.

²⁴ Mé njéh mene, Yeésò njolo teèn kè nji ngwéh; lòu sam, à lé naá gi bó ñené kóó nyegé,

²⁵ à lé túé ná ngwéh ye nuaré déi a, túé só nyí njeré déi felè nuaré déi lòu; à lé naá gi temé nùà kàn ñené kóó.

3

Yeésò bô Níkòdêm

¹ Nùà *Farisièn déi lé naâ teèn, yilí seèn né Níkòdêm, à né nùà koò lètenè bò *Júf.

² Cieé déi, yeé baá cíbítenè mân, à nde ké yoòr Yeésò, ye bú a: «Njí fèh-ñjèh, béh kó baá ye Càn tema njií naâ wò ká yoòr beèh kóó, te wò feh nyegé béh, wanóŋ nuaré déi mé gèh terreb fém mé wò né bóó hèn sam, mo Càn mé bú sam ndo.»

³ Yeésò deèn ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, mo bó nùàr dé feê ñar sér ngwéh, à *Lò Càn mé njolo ñéné ndé ngwéh.»

⁴ Níkòdêm deèn ndo, ye bú a: «Nuaá mé baá gi nùà koò, bó bú dé feê ñar seér cu nde né naàn wa? À nde cu né lè meí yilá komo, te bó ñar ferré cu bú ndo wa?»

⁵ Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, mo bó nùàr dé feê, te nòmò mé Cúcuí ñar sér ngwéh, à te Lò Cànje yilá ndé ngwéh.

6 Njií mé ŋar né mé húóm, né njèh húôm; dé mé Cúcuí Ŋagâ ŋar né kɔ́ó né mé Cúcuí Càŋ ndo.

7 Bú a, té wò mbaá ndègè kú, ye mè la ye nyí a: kɔ́ bó nùàr ñàr sér cú dé feê.

8 Fu né mé feh seèn kobó, wò né gi bèmè ŋgweé; mé njéh mene wò bèh yuoô mé bèh ndeê seèn kó ŋgwéh. Beè nuaá mé nde né mé Cúcuí Càŋ kweéh seér, né yeé môn ndo.»

9 Yeé baá môn, Níkòdêm ye bú a: «Dé sâ seèn ménâ bɔ́ó nde né naàn wa?»

10 Yeésò ye bú a: «Wò gùm Nùà fèh-njèh dé koô déi lètenè bò *Iserála bò dɔ́ɔŋ, wò bò njií hèn ŋgwé kòmò ŋgwéh wa?

11 Mè né tueé ye wò a, béh tueé né felè njií mé béh né kɔ́ó, felè njií mé béh naâ ñené ndo; mé njéh mene bí ŋgòr beèh gwàn ŋgwéh.

12 Mè né mene felè bò njií mé né ká te tabe tueé, bí temé teèn kwá ní ŋgwéh, sâ mɔ́ mè tueé mene bí bò dé ké te vulúu, bí nde né temé teèn kwaá njií wa?

13 Nuaré déi née ké te vulúu ñá ŋgúŋgwéeh ye; gi cegé né *Huaán Nùàr mé lé suagà naâ ké teèn!

14 «Ŋgweéh ké ya dueè Músi lé naâ lòn weh, à bɔ́ó sàb mé njéh, à sɔ́m njií ter wa? Bó nde né Huaán Nùàr ter ménâ sɔ́m njií ndo,

15 te bòó mé né temé yoòr seèn kwaá njií dɔ́ɔŋ, yili yuo gi mé yòn tètàgà.

16 Lòu sam, Càŋ né lom *wón mé temé cén mene gwaán, à lé gɔ́ndɔŋ Ŋuna seèn tema njií

naâ dé cî, te bòó mé kwaá njií né temé yoòr seèn dɔ́ṅ lèr lè cú, te bó kwa seér yòṅ tètàgà.

¹⁷ Càn lé Njuna seèn ká te wóṅe témá njií ná ṅgwêh ye te à nde ju felè wòṅ tená. À lé bú tema njií naâ, ye te à yili sòm seér bò nùàr lòù.

¹⁸ «Sâ, nuaá mé né temé yoòr Njuna Càn kwaá njií, dé seèn ju diè ndé ṅgwéh; nuaá mé temé yoòr Njuna seèn kwá njií ṅgwéh, die gi aá ju kèn. Lòù sam, à temé yoòr gòndɔṅ Njuna Càn kwá njií ṅgwéh.

¹⁹ Mbòntí mbòntí ju dieè né mân: ṅagâ lé naâ ká lè wóṅe yuo kelâ, bò nùàr kwaá lòò ṅagâ, bó gwaán seér bèh cibì; né felè veèn bɔ̀n.

²⁰ Né yeé môn, nuaá mé né veèn bɔ̀ó dɔ́ṅ beróṅ yeé bèsónè gɔ̀ò ménâ, à bèh ṅagâ gwàn bèh, ye veèn nyî nde né cie ṅagá le.

²¹ Dé nùà gècèn môn sam, à dé seèn seé bɔ̀ó den yeé bèh ṅagâ, te bò nùàr ṅene ṅagá teèn, ye à bɔ̀ó né faá Càn tueé nê nɔ.»

Yeésò bô Jâṅ

²² Jomo sâ Yeésò bó bò mbòṅ seèn fɔ́ṅ gò ndɔ, bó nde cu te tàbè Judê, bó cer weh ké sâ teèn, à né bò nùàr kou bele.

²³ Sâ Jâṅ né bò nùàr ké Ayinòṅ kwarè Salím kou den ndɔ; ké bèh sâ nòmò lé naâ kókoó. Bò nùàr kókoó mbaá kem wa gi teèn, Jâṅ kou gi bó.

²⁴ Sâ bó lé née Jâṅ cu sâ gwà cibì yí ṅgwéeh ye.

²⁵ Yeé baá môn, jógó die lètenè bò mbòŋ Jâŋ bó bò nùà *Júf déi ndɔ, bó bó lé saán naâ felè tòu nòmò kou.

²⁶ Bó ndeè ye Jâŋ a: «Njí fèh-njèh, nùà lòu mé wò lé tueé naâ felè seèn, mé bí bú lé naâ yí sòn nòmò Jurdên kèb yágà doô, kè kú, à baá bò nùàr kou den; bó baá gi yoòr seèn kem ndeé.»

²⁷ Jâŋ deên ye bó a: «Nuaré déi njèh mbaá bó kòmò ndé ŋgwéh. Kɔ Càŋ bú terreb sâ haá naâ kɔó, sâ ye.

²⁸ Bí mé feh biì tueé nde né sòn mò kɔó, ye mè lé naá giì tueé, ye mè *Nùà Còŋ sam, mè né seér dé mò nùà tebê mé bó lé tema keéh naâ toò seèn.

²⁹ Siì fù né nùà fù kɔó, mbeí nùà fù dé seèn njebá lom né kwarè, à né hueh seèn ŋgweé, à né lom mé vógó-temé felè seèn. Mè né ménâ, kènê temé mò né lè gùm doóŋ sagár.

³⁰ Mè tueé bí, kɔ à ter ŋaá seér kɔó, mè dé mò njoró seér lòu.»

Nuaá mé suagà né ké te vulúu

³¹ Nuaá mé lé suagà naâ ké te vulúu né dé seèn mé terreb felè njèh doóŋ. Bòó mé yuo né ká doó, dé bɔ̀n né bò ká doó bò, bó tueé lom né bò njèh dé ká doó ndɔ. Nuaá mé yuoó naâ ké te vulúu, felè bò njèh doóŋ né bú;

³² à dé seèn tueé né felè bò njií mé à naâ ŋené, mé à naâ ŋgweé ndɔ. Mé njéh mene, nuaá mé gwaán som ŋgòr seèn teèn sam ŋgweéh.

³³ Nuaá mé né ŋgòr seèn gwaán, né dé seèn ŋené kɔó ye Càŋ tueé né gècèn.

³⁴ Nuaá mé Càn tema njií naâ kɔ́, tueé né sòn Càn; Càn bú Cúcuí seèn haá né faá cí nɔ.

³⁵ Tele né bú, à né Nuna seèn gwaán, à terreb dɔ́ŋ haá kwaá gi aá beè Nuna.

³⁶ Nuaá mé né temé yoòr Nuna kwaá njií dɔ́ŋ baá mé yòŋ tètàgà; nuaá mé né dé seèn sòn Nuna lòu ngeén, mé yòŋ sam; Càn né seér njèh mé bú kwaá.

4

*Yeésò bô ma *Samarî déi*

¹ Bó ye bò *Farisiên a: Yeésò baá mbònŋ ngún si, à né bó nòmò kou, wa bò mbònŋ seèn baá bò dé Jâŋ maga yɔ́gɔ́.

² Á sâ, Yeésò bó mé be seèn kòu ngwéh ndɔ, né bò mbònŋ seèn kou den né bó kɔ́.

³ Yeésò yeé ngweé aá môn, à yuo te tàbè Judê sâ, à cu cu Galilê.

⁴ À yeé baá mé gò, ye kɔ nyí kela seér nde né te tàbè Samarî. À yeé baá kelá

⁵ à wa kwarè lɔ́ déi te tàbè Samarî sâ, kèbè njeèh mé Jakôb lɔ haá naâ mé nuna seèn Josêf. Yilí lɔ́ sâ né Sikâr.

⁶ Lùgò nòmò mé bó yilá yeé nòmò Jakôb doò né ké bèh sâ ndɔ. Wa ké teèn, sâ lou dilí baá, Yeésò homo baá mé gò. Yeé baá méná, à den du nde kwarè lùgò nòmò hèllè.

⁷ À yeé ke, ma Samarî déi waà baá, à ndeè bèh nòmò tueê. Yeésò ye bú a: «Há mè nòmò njeè teèn.»

⁸ Sâ bò mbòṅ seèn ṅellé nde gi aá ké lètenè loô yáb ṅge fòón.

⁹ Yeésò yeé tueé aá bú ménâ, ye Yeésò a: «Ṃgweéh wò né nùà Jûf mà! Wò mè ma Samarî nòmò dua seér nde né naàn wa?» Sâ bò Jûf bó bò Samarî bò nyuùn kwàrè bèh.

¹⁰ Mé ṅjéh mene, Yeésò ye bú a: «Njii mé Càn né haá, mo wò sé la né ṅené koó, wò ṅene ko nuaá mé né wò nòmò dua hên ndo, wò sé la boṅ seér naâ bú koó, te à wò nòmò haá seér dé yòṅ.»

¹¹ Ma doô ye bú a: «Dé koô, hên wò yeé mé ṅjèh nòmò tueé beè sam, lùgò nòmò né yilá ndo; wò nòmò dé yòṅ sâ weh ndeè né he wa?

¹² Jakôb, tele beèh dé koô lo kwaá loò naâ béh lùgò nòmò hên koó, à lo tue ṅueé beéh teèn. Bò ṅuna mé bò nyam seèn doónṅ ṅueé gi teèn ndo. Wò ye nyí né Jakôb yògó wa?»

¹³ Yeésò ye bú a: «Bòó mé né nòmò dé sâ ṅueé doónṅ, nyúá nde cu né bó sie.

¹⁴ Nuaá mé dé seèn ṅueé né nòmò mé yuo ndeè né beè mò, dé seèn nyúá ṅgwé ndé cú. Nòmò dé sâ nde né nduùn lè seèn si, haá bú yòṅ tètàgà.»

¹⁵ Ma doô den cuù, ye bú a: «Á sâ dé koô, há mè nòmò sâ teèn, te nyúá mè siè ṅgwé cú, te mè ká dùà bèh nòmò tueé ndé dèn cù.»

¹⁶ Yeésò ye bú a: «Ndé yilá ndé mé si yeé.»

¹⁷ Ye Yeésò a: «Mè mé siíb sam.» Yeésò den cuù ndo, ye bú a: «Wò tueé yií né teèn, mé wò ye nyí mé siíb sam.

¹⁸ Wò jògò baá siíb tîn; nùà dé jomo hên, si yeé sam, wò tueé né gècên.»

19 Yeé baá mân, ma doô ye bú a: «Wò né *sòn-Càŋ déi, mè ñene né môn dé koô!

20 Bò tele beèh léi jògò lo Càŋ dua beéh te tòr hên; bí bò Jûf, bí den seér cuù, ye bèh Càŋ duaà ko né ké Jerusalem doô no!»

21 Yeésò ye bú a: «Iŋwé yeè dé mò hên, dé vêh, kwá ní temé teèn: Cu déi ndeè né waâ, né mene ká te tòr hên, né mene ké Jerusalem, bí Càŋ Tele biì teèn dùà lòm ndé cú.

22 Bí bò Samarí bò, bí nuaá mé bí né dua sâ kó ñgwéh. Béh bò Jûf, dé beèh nuaá mé béh dua né doô béh né bú kóó: nuaá mé nde né *wón yili som yuo né lètenè bò Jûf.

23 Mé ñjéh mene, cu baá ndeê, hên baá cí, bò jéjég dùà-Càŋ bò nde né Tele boòn teèn mé cúcuí mene, mé gècên mene dua. Lòu sam, Tele boòn gwaán né bòó mé né gèh dé sâ dua kóó.

24 Càŋ né Cúcuí; ko bòó mé né bú dua, dua lom bú mé cúcuí mene, mé gècên mene, sâ ye.»

25 À yeé tueé gi aá mân, ma doô ye bú a: «Mè né kóó ye loró déi *Nùà Còŋ ndeè né waâ; sâ jue né *Kristò. Mo à ndeè waà baá, à nde né béh ñjèh doón se ñagá.»

26 Yeésò deên baá-re ndo, ye bú a: «Né mè sâ, mè hên tueé den né wò kóó.»

27 Sâ bò mbòn seèn baá cuù cuù ndo, bó waà; hiím yóó bó mé à né mé ma vêh déi tueé ñjii den. Mé ñjéh mene, bó bú ñjeré déi bíé ñgwéh ye bú a: bí bú la naâ naàn wa? Wò bú sònò tueé den né kei ndo wa? Bó ménâ bíé ñgwéh.

28 Yeé baá môn, ma doô kwaá ñjii boŋo nòmò doó, à cu cu ké lo, ye bò nùàr a:

29 «Bí ndê kè kú biì nuaré déi, à tueé gi aá mè bò njií mé mè lé bɔ́ naâ dɔ́ŋ, merré déi né Nùà Còŋ.»

30 Bò nùàr yeé ŋgweé aá ménâ, bó kem yuoô ké ɔ, bó né ká yoòr Yeésò ndeê.

31 Sâ bò mbòŋ né bú cu sâ bɔŋ den, te à yieé weh yáb, bó ye bú a: «Nùà fèh-njèh, jògò yíé kwá njeré déi lè ye!»

32 À den seér cuù, ye bó a: «Mè né mé yáb dé mé bí kó ŋgwéh teèn.»

33 Bò mbòŋ duɔ́ŋm baá-re lètenè bɔ̀n bieé kuú deèn, ye: «Á sâ, nuaré déi naâ bú yáb haá wa?»

34 Yeésò deèn ndɔ, ye bó a: «Yáb dé mò né seér hiín; mè ŋgweé né dé mò sòn nuaá mé temà naâ mè, te mè bɔ́ weéh seé seèn, sâ né yáb dé mò.

35 Bí née dé biì tueé den ye: le ye aá weéh nà te yab bolé ye. Mè dé mò ye bí a, bí jògò ke ke ŋueh ye: yab bolé gi aá kèn, baá gi dé kwaâ.

36 Nuaá mé né yab sâ kwaá, baá gi mé sàgà seèn teèn, à né tàb bilí, te yab sâ den dé ndeèr ndɔ. Mɔ baá môn, te nùà doboò bô nùà kwaâ sagár gi fà dɔ́ŋ.

37 Sâ ŋgòr hèn tueé né gècèn, ye: déi nde né nùà doboò, déi nùà kwaâ.

38 Mè hèn tema njií né bí te ŋueh mé bí lé kɔ́ kíé ná ŋgwèh; bò déi lé kieè naâ kɔ́, bí te njua seé bɔ̀n yila nde né lòu.»

39 ɔ sâ bò Samarí bò kókoó mbaá kwaá njií gi temé yoòr Yeésò. Bó temé sâ kwaá njií né felè ŋgòr mé ma doô naâ bó tueé ye bó a: njií mé nyí lé naá giì bɔ́ dɔ́ŋ à la naâ nyí tueé ma.

40 Bó yeé waà baá, bó boṅ bú ndo, te bó bó den le. Yeésò cer ké sâ cieé fà.

41 Bò déi ṅgweé cu bò ṅgòr mé yuoó naâ sònò seèn nùà njèh, nùàr ṅgún kwaá njí gi temé yoòr seèn,

42 bó ye ma doô a: «Béh temé yoòr seèn mé léláṅ ṅgòr yeé kwá njí lòm cú; kènê béh ṅgweé baá mé tie beèh, béh kɔ baá ye, mé gècên mene nuaá mé ndeè né wón yili sòm né bú.»

Be terrèb Yeésò felè ṅuna nùà seé koô déi

43 Yeésò yeé cer aá cieé fà, à yuo doó sâ, à nde cu te tàbè Galilê,

44 wa mo *sòn-Càṅ né te tàbè seène, bò nùàr bú sùmù ndé ṅgwéh. À lé naá menè mé sòn seèn ménâ tueé,

45 mé njéh mene, à yeé baá te tàbè Galilê sâ, bò Galilê bò lé naâ bú weh nyegé. Lòu sam, bó lé naâ ké Jerusalem te cieé koô teèn, bó lé naâ njí mé à lé boó gi naâ te cieé koô sâ ṅenè ndo.

46 Yeé baá ménâ, à cu cu ké Kánà dé Galilê, bèh mé à lé seér naâ nòmò ṅa mbè doô. À wa, sâ nùà koô déi te seé ṅgómna né doó sâ, ṅuna seèn né ké Kapernahûm baán.

47 À yeé ṅgweé aá ye Yeésò yuoó baá ké Judê kèn, wa à baá ké Galilê ma, à nde ké kwarè seèn ndo, ye bú a: «Kúkùr yeé, huaán mò nde aá ké Kapernahûm kuú, ndê táre sòm yeé mè bú teèn.»

48 Yeésò deèn ndo, ye bú a: «Mo bí fém mé cìe ṅenè ṅgwéh, bí temé yoòr mò kwá njí bèh.»

49 Nùà koô doô ye bú a: «Dé koô, ndê mè ké teèn ndeè, te huaán mò kú cú.»

50 Yeésò ye bú a: «Ndé cú yeè lo, ṅuna yeè taré aá kèn.» Nùàrè kwaá njií temé te ṅòr Yeésò ndo, à fòón cu gò loô.

51 À yeé baá ceér dueè, bó bò seé bò seèn kwaré, bó ndeè bú tueé weh, ye bú a: «Ṃuna yeè baá cu mé yòṅ!»

52 Ye bó a: «À taré naâ mé cu dé heè wa?» Bó ye bú a: «Dùlù lé bú yoòr keém naâ léilé mé lou lòn cén.»

53 Tele munó ko njií ye né lè cu mé Yeésò lé naâ nyí teèn tueé, ye nyí a: ṅuna nyí taré aá kèn doô. Nùà koô doô temé yoòr Yeésò kwaá njií cu ye baá-re mé mbàgà seèn doón.

54 Bèh mé Yeésò lé yuoô naâ Judê, à ndeè Galilé doón, hèn baá ye fém seèn dé mbei fà te tàbè Galilé sâ.

5

Yeésò bô tá-galé déi

1 Jomo sâ cieé koô bò *Jûf déi feí ndo, Yeésò ṅaá nde ké Jerusalem.

2 Sâ nduùn déi né ké Jerusalem sâ teèn, yilí seèn mé ju *hebreèh né Betsátà, à né kwarè hin mé bò sòrṅaṅ yila yeé ké lo teèn; bó sie kwaá né pàgà tîn teèn ndo.

3 Bò beèn bò kókoó mbaá né yeé teèn bilí cer den: bò tácugó, bò tácugó mé bò tá-galé mene, [bó né nòmò yí dùà kela den, mo baá jilí, te bó yila teèn.

⁴ Sâ cìlì Nùà Dueè déi né yeé cu déi te nduùn sâ suagá yilá, à jilí beh nòmò. Mò nòmò baá jilí, nùà beên mé nde né toò jògò yí dùà yilá lógó, nde né taré yuo; né mene gèh beén dé heè, nde né taré.]

⁵ Sâ nuaré déi lé naâ ké sâ teèn, à ban aá baá nyèmà yulà tagár cùòb téndelé.

⁶ Yeésò wa kwa bú ké teèn ndò, à ṅene kò, ye nùà hèn cer aá doó dàb baá teèn, à bie ṅjii ye bú a: «Wò gwaán né taré yuoò wa?»

⁷ Nùà beên doò ye bú a: «Dé koò, mè mé nùàr sam. Mò nòmò baá jilí, nuaá mé nde né mè yí dùà jógó yí teèn sam. Mé mè sé nde yí teèn su waá, sâ nuaré déi mè toò tena baá kèn.»

⁸ Yeésò ye bú a: «Wùò ter, wèh kè yeè, gègòò.»

⁹ Nùà hèllè taré yuo beè nomo ndò, à weh kè seèn, à yila gòò. Sâ lé naâ lòu sòu.

¹⁰ Bò Jùf yeé ṅene aá nuaá mé Yeésò la naâ taré sòm doò, bó ye bú a: «Lan né sóú, té kè jógó, né jolo.»

¹¹ Ye bó a: «Nuaá mé la naâ mè taré sòm la tueé naâ mè kòó, ye mè a: Wèh kè mò, mè gègòò ma.»

¹² Bó bie baá-re bú nuaá mé la ye bú a: wùò ter, wèh kè yeè, gègòò sâ ndò.

¹³ Nùà hèllè yilí nuaá mé taré sòm naâ bú doò kó ṅgwéh. Sâ Yeésò la naâ doó sâ yuo. Lòu sam, bò nùàr la naâ doó sâ ṅún.

¹⁴ Nde nde nùà doò bô Yeésò nde kwaré cu ké gwà Càn koò. Yeésò deên baá-re ndò, ye bú a: «Féla nyégé bagasé: dé tarê, wò taré baá kèn, té

veên dêi fògò cú; mo sam, dé jomò hên nde né wò taré yɔgó.»

¹⁵ Nùà hèllè njege nde bò Jûf dé kokoô tueé, ye bó a: Yeésò taré soóm naâ nyí kɔ́ ma.

¹⁶ Bò Jûf duóóm baá-re Yeésò teèn sâ bunô ndo, ye à lé ménâ bóó naâ lòu sòu fí.

¹⁷ Yeé baá ménâ, Yeésò ye bó a: «Tele mò né seé cu doón bóó den, mè seé bóó den né cu doón ménâ ndo.»

¹⁸ Bò Jûf yeé nde ngweé njií mân, bó Yeésò filí ñeí cu lòu, te bó wula som bú wulà; wa dé sóu kwaâ gí cégé cú, à la naá cuù tueé ye Càn né Tele nyí fí. À feh seèn mé Càn mân me njií né dé kei wa?

Terreb Nuna Càn

¹⁹ Yeésò deèn ndo ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, Huaán ñjèh mé feh seèn mbaá bó wèh bèh; à bóó yeé njií mé à né beè Tele seèn ñené. Njií mé Tele né bóó doón, Huaán nde né ménâ bóó ndo.

²⁰ Lòu sam, Tele né Nuna seèn gwaán, à bú feh gi né ñjèh doón. Bò seé dé kokoô, mé né bò dé hên yɔgó keéh, à nde cu né bú feh kwaá, te à bóó beh. Bò sâ bò nde cu né bí kɔ́ hiím kelá, mè tueé bí.

²¹ Gèh dé mé Tele mò né bò komó te cio komo som, à haá bó yòñ doô, Huaán nde né bó yòñ ménâ haá ndo. Yòñ sâ, à haá né mé bòó mé à gwaán nê.

²² Tele ju kɔ́ túé ndé ngwéh, à terreb ju tueê gùm doón haá lo né beè Huaân,

²³ te bò nùàr veéh ye Huaán faá bó veéh né Tele nɔ. Nuaá mé Huaán vèh ŋgwéh, sâ à Tele mé lé temà naâ bú vèh ŋgwéh ndɔ.»

²⁴ À den cuù ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né ŋgòr mò ŋgweé, mé né temé yoòr nuaá mé tema njií naâ mè kwaá njií, né dé seèn mé yòŋ tètàgà. À dé seèn ju diè ndé cú, à kela keéh baá cio, à baá mé yòŋ dé tètàgà.

²⁵ Mè né cu tueé ye bí a, cu baá ndeê, hên baá gií cí, bò komó nde né hueh Njuna Càn ŋgweé; bòó mé né hueh sâ ŋgweé nde né yili yuo.

²⁶ Lòu sam, nùà njèh né Tele seèn, à haá yeé yòŋ kɔ́. À Njuna haá né terreŋ yòŋ haâ ndɔ;

²⁷ à bú haá cu terreŋ ju tenâ. Lòu sam, Huaán né *Huaán Nùàr.

²⁸ Bí té bìi teèn mbaá hím dèn, cu baá ndeê, bò komó nde né hueh seèn ŋgweé, bó komó yuo gií dòù.

²⁹ Bòó mé lé naâ бага бɔ́, nde gi né komó yuo, te bó kwa yòŋ; bò vevenê bò komó yuo gií nde né ménâ ndɔ, te ju sie bó.»

Bèh terreŋ Yeésò ŋené kɔ́

³⁰ «Mè njeré déi mé feh mò bó wèh bèh, mè ju tueé lom né faá Càn tueé né mè nɔ, ju mò né teèn yilá gií ndɔ. Lòu sam, mè mé feh mò túé bèh, mè tueé bele né sòn nuaá mé temà naâ mè.

³¹ Hên mɔ mè sòn mò tueé cu né kɔ́, sâ bò njií mé mè né tueé hên, bò nùàr nde né gwaán ye né gècèn wa?

³² Mè tueé bí, nuaré déi sòn mò tueé seér né kɔ́, mè né kɔ́ ye nùà sâ tueé lom né gècèn ndɔ.

³³ «Bí lé naâ bò tebé bò ké yoòr Jâŋ temá njií, à lé naâ gècên tueé ñagá ndo.

³⁴ Dé mò, mè túé ñgwéh ye nuaré déi a, jògò túé sóo sòn mò kóó, mè felè Jâŋ tueé lom né te bí yili yuo.

³⁵ Jâŋ lé naâ faá lâm mé né baá ñagá den no. Bí yeé gwaán aá, bí nde ké te mógó seèn cuúr cén vógó weh ndo.

³⁶ Mé ñjéh mene, njií mé né sòn mò tueé ñagá hên ham kela né kóó mé dé Jâŋ. Bò seé mé mè né bóó hên, né bò seé mé Tele mò haá naâ mè kóó, bó né sòn mò kóó tueé ñagá, ye Tele mò lé mè temà naâ kóó.

³⁷ Tele mò mé lé temà naâ mè kóó, né felè mò méná tueé den ndo. Bí née hueh seèn mé tie bìi ñgúŋgwéeh ye lòu, ndóg bí née njolo seèn ñéné ñgwéeh ye ndo.

³⁸ Bí ñgòr seèn lè bìi siè kwá ñgwéh. Lòu sam, nuaá mé à tema njií naâ hên, bí temé yoòr seèn kwá ñjé ñgwéh.

³⁹ «Bí mvù Càn kwe nyegé gi né dág, ye te bí kwa yòŋ tètàgà teèn. Bí kóó ye, bó jue né mè.

⁴⁰ Mé ñjéh mene, bí gwàn ñgwéh ká yoòr mò ndeê, te bí kwa yòŋ sâ.

⁴¹ Mè *sùsùm beè nuaré déi bíé ñgwéh.

⁴² Mè kó cegé né ñjéh cén ye: bí mé gwaán Càn lè sam,

⁴³ wanóŋ Tele mò yeé tema njií aá mè ká yoòr bìi, mè waà, bí mè gwàn ñgwéh. Nuaré déi yeé waà, baá mé feh seèn tueé gó, bí gwaán seér cu bú.

44 Bí lɔ̀ò né lieê dé gècên mé né beè Càn terrèb, bí lètenè bìi fɔ̀ón kuú seér mé lieê dé bò nùàr, sâ bí mè gwaán kɔ̀ nde né naàn wa?

45 «Mé njéh mene, bí té m̀nò ye mè nde né bí ké toò Tele mò sií. M̀sì mé bí né ndèm yoòr seèn kwaá njií, bí sií nde né kɔ̀ó.

46 Mé gècên mene, mɔ̀ bí sé naâ temé te ngòr M̀sì kwaá njií, bí sé la naâ mè gwaán ndɔ̀. Lòu sam, M̀sì lɔ̀ ngòr sâ nyagá kuú naâ felè mò.

47 Mɔ̀ bí bìi temé teèn kwá njí ngwéh, bí ngòr mò gwaán nde né naàn wa?»

6

*Bò nùàr kám t̀n koô
(Matíò 14:13-21; M̀ark 6:30-34; L̀uk 9:10-17)*

1 Jomo sâ Yeésò sela yuo kela yí sòn tub Galilê kèb yagâ. Yilí tub sâ déi né Tiberiâde ndɔ̀.

2 Bò nùàr ngún kem bele cu bú jomo. Lòu sam, bó lé naâ fém seèn ñené, à lé naâ bò beén bò taré som.

3 Yeésò wa, à ñaá nde ké te kun tòre, bó bò mbòŋ seèn den nde doó.

4 Sâ *Páskà, cieé koô bò *J̀uf, nde aá feí.

5 Yeésò yeé som njií njolo ter, à ke bò nùàr baá ká yoòr seèn kem ndeê, à tueé njií mé Filíp, ye bú a: «Yáb mé nde né bò nùà hên koó laré, béh ñge kwa nde né he wa?»

6 Sâ njií mé à nde né bɔ̀ó, à né gi dé seèn kɔ̀ó, à tueé ke né dé tueê, te à ngweé njií mé Filíp nde né bú tueé.

7 Filíp deèn ndɔ̀, ye bú a: «Kàgàlòŋ dé yáb ñgeè, te koó bò nùà hên la né mene kám yuií

fà, wúlú ndé ŋgwéh, nùà kàn hàmm njeré déi kwà nyì ndé ŋgwéh.»

⁸ Mbòŋ seèn cén déi den cuù ndo, dé sâ yilí seèn né André, òm Simòŋ-Piêr, ye bú a:

⁹ «Huaán déi né lètenè beèh hèn teèn, à né mé breêd* tìn bô ŋgò fà beè. Á, dé sâ seèn mé bò nùàr hèn bôó sòm nde né kei wa?»

¹⁰ Yeé baá ménâ, Yeésò ye bó a: «Bí júee bò nùàr a, bó dèn ndé gí doó.» Nyure lé naâ ké bèh sâ kókoó ndo. Bó den nde gi doó te sòn seèn. Bò siib lé ndeè naâ teèn njèh kám tìn mân.

¹¹ Yeésò weh bò breêd doô ndo, à vra Càŋ teèn, à geé haá njií mé bôó mé den ndeè naâ doó sâ; à geé haá cu bó ŋgò ménâ ndo. Bó yieé keéh bèh mé bó gwaán nê.

¹² Bó yeé yieé fulu gi aá, ye bò mbòŋ seèn a: «Bí nùàr bilí cú bò dé mé leé naâ doó doóŋ, te mbaá vù lè cú.»

¹³ Bò mbòŋ nuaán bilí bò ndilí breêd tìn jògò hèllè, yuú sògò yulà cùòb fà.

¹⁴ Te bò nùàr yeé nde ŋene njií cu baá-re fém mé Yeésò bôó naâ doô, bó tueé njií lom aá bèsonè mbaá, ye: «Mé gècèn mene, nùà hèn né *sòn-Càŋ mé bó lé ye à ndeè né ká lè wóŋe ndeè doô.»

¹⁵ Yeésò ŋene ko ndo ye, bó nde né nyí dé terrèb weh, te bó lobo nyí tì ma. Yeé baá ménâ, à sua yuo lètenè bòn doó sâ mé huún, à ŋaá nde cu ké te kun tòre.

Felè nòmò gòò

(Matíô 14:22-33; Mârk 6:45-52)

* **6:9 6:9** Bó lé breêd sâ bôó naâ mé nyùm “orge”. Njií sâ né faá mgbòg no.

16 Yeé baá liyili, bò mbòn seèn suaga nde ké sòn tuùb ndo,

17 bó nde yila kòm, te bó sela yuo kela tub kèb yágà te lèmè Kapernahùm mân. Sâ cibí yili gi áá kèn, Yeésò nées bó kwà siè ñgwéeh ye ndo.

18 Bó né ka ndeé, fu né lom dùà mé terreb kobó taré yilá, né nòmò dùà dón jilí ñellé.

19 Bó né ka ndeé, bó kógó yon kílómétà tîn mé ténjén, bó ñene ñjii Yeésò, à né ká yoòr bòn felè nòmò go ndeé, à ndeé ká kwarè koòm waá, sâ bò mbòn nde áá mé veéh kuú.

20 À deên ndo, ye bo a: «Né mè, bí té vèh!»

21 Bó yeé nde áá bú te kome weh yíi, sâ kòm hèllè wa gi áá yí sòn ñgòm bèh mé bó nde né teèn sâ.

Bò nùàr né Yeésò fón go

22 Cieé ñaga, bò nùàr mé lé cer leé naâ dé bòn yí jomo sòn tuùb kèb yágà doô, ñene ko ndo, ye kòm lé naá cegé doó sâ cén; Yeésò lé teèn yilá ná ñgwéh, bò mbòn seèn lé mé ñjéh kèb yágà yila ndeé naâ lélán bòn.

23 Sâ bò kòm déi waá baá ndo, bó yuoó naâ lè loó Tiberiáde, bó né ñjebá den. Sâ bèh mé bò nùàr yieé naâ breéd mé Fehtoò beèh vra naâ Càn teèn doô né kèbè sâ.

24 Bò nùàr yeé ke, bó Yeésò ñéné cú, bó bò mbòn seèn ñéné cú ndo, bó kem yila gi bò kòm dé sâ, bó nde bú ké Kapernahùm fón.

Yáb mé né nùàr yòn haá

²⁵ Bó wa tub kèb yágà, bó kwa Yeésò, bó ye bú a: «Njì fèh-njèh, wò la yeè kèb hèn waà heèh ndo wa?»

²⁶ Yeésò deên ndo, ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, bí mè hèn fón kuú né felè breèd mé bí lé naâ yieé doò, dèn ngwéh ye bí né fém mò nené koo.

²⁷ Yáb mé nde né mbaá vu yuo, bí té seé seèn bó dèn, bí bó sér seé yâb mé nde né ter le. Gèh yáb dé sâ *Huaán Nùàr bí haá nde né koo. Lòu sam, Càn Tele seèn terreb doón haá kwaá gi áá beè seèn.»

²⁸ Yeé baá môn, bó ye bú a: «Béh boó nde né naàn, te yuo faá seé mé Càn gwaán nê wa?»

²⁹ Yeésò ye bó a: «Seé mé Càn né beè bìi gwaán, né temé bìi yoòr mò nùà tebê seèn kwaá njî.»

³⁰ Bó ye bú a: «Wò boó feh nde né béh gèh fém dé heè, te béh nene ko teèn, béh kwaá njí temé yoòr yeè wa? Wò boó weéh nde né gèh seé dé heè ndo wa?

³¹ Bò tele beèh léi jògò lé boòn naá gi “*mána” ké ya dueè yieé; bó lé nyagá kwaá naâ te mvù Càn ménâ, ye: À bó yáb haá né breèd mé lé yuoó naâ ké te vulúu.»

³² Yeé baá ménâ, Yeésò ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, yáb mé lé yuoó naâ ké te vulúu sâ, Músi lé bí koo há ná ngwéh, lé naá seêr Tele mò.» Jomo sâ à ye bó a: «Tele mò né bí yáb gècên mé yuo né ké te vulúu haá.

³³ Yáb mé Càn haá né sâ, né nuaá mé suagà naâ ké te vulúu, à bò nùàr yòn haá né koo.»

34 Yeé baá ménâ, bó ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, sâ há dèn ká béh gèh yáb sâ môn.»

35 À deên ndo, ye bó a: «Yáb mé haá né yòn sâ né mè. Nuaá mé ndeè ká yoòr mò, cùè bú dé seèn siè ndé cú; nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií, nyúá bú siè ndé cú ndo.

36 Mè tueé gi aá bí kèn, bí ñene gi aá mè kèn ndo, mé njéh mene bí temé yoòr mò kwá ní ñgwéh.

37 Mè tueé bí ndo, bòó mé Tele mò ye bó né bò dé mò doón, nde gií né ká yoòr mò ndeê. Bòó mé né ká yoòr mò ndeê sâ, mè cén déi lètenè bòn bèròn ndé ñgwéh.

38 Mè ké te vulúu suaga kuú naâ te mè bòó njií mé Tele mò mé temà naâ mè gwaán nê. Mè ndé sér ná ñgwèh te mè bòó faá mè gwaán nê no.

39 Nuaá mé temà naâ mè ye mè a: bòó mé né beè mò doón, cén déi a, té teèn lèr lè, wa mè kòmò nyimè sòm sér bó lè cio te cieé cèrè jomò lòu.

40 Hèn né njií mé Tele mò gwaán nê, ye te bòó mé né mè ñené, mé né gi temé yoòr mò kwaá njií doón, kwa yòn tètàgà; te mé cieé cèrè jomò mè komo sòm gi bó lè cio ndo.»

41 Te bò Jûf yeé nde ñgweé njií mân, bó ndugó ñellé doó doón, wa Yeésò la tueé fí ye: nyí né yáb mé lé suagà naâ ké te vulúu.

42 Bó ye: «Ñgweéh hèn né ka Yeésò ñunà Josêf wa? Béh né gi tele mé meí seèn koó, à mân tueé né dé kei ye: nyí yuoó naâ ké te vulúu wa?»

43 Yeésò tueé njií mé bó ndo, ye bó a: «Bí kwá ló ménâ lètenè bì ndugó deèn.

⁴⁴ Nuaré déi ká yoòr mò mbaá ndé kòmò ndé ñgwêh, kò Tele mò mé lé temà naâ mè yilá njií né bú ká yoòr mò kóó, te mé cieé cèrè jomò mè komo som ye bú lè cio.

⁴⁵ Bò *sòn-Càŋ bò lé naá giì te mvù Càŋe nyagá kwaá ye: bó dɔ́ŋ, Càŋ bó feh nde né kóó ma. Sâ mè tueé bí, bòó mé né ndéb Tele mò ñgweé, mé né gwaán dɔ́ŋ, nde giì né ká yoòr mò ndeê.

⁴⁶ Sâ túé ñgwéh ye nuaré déi lé naâ Tele mò mé njolo ñené ndo. Mè tueé bí, nuaá mé lé yuoó naâ dé seèn ké te vulúu Tele mò njolò ñene cegé né kóó.

⁴⁷ Mé gècên mene: nuaá mé né temé teèn kwaá njií dɔ́ŋ baá dé seèn mé yòŋ tètàgà.

⁴⁸ Mè né yáb mé haá né yòŋ kóó.

⁴⁹ Dé bò tele bìi léi jògò, bó lé naá menè “*mánà” ké ya dueè yieé, mé njéh mene bó lé naá giì kuú.

⁵⁰ Yáb bú hên dé seèn suagà né ké te vulúu; nuaá mé yieé né bú dé seèn kú ndé ñgwéh.

⁵¹ Mè né yáb dé làn mé lé suagà naâ ké te vulúu. Nuaá mé né yáb bú hên yieé, den nde né mé yòŋ dé ndeèr. Yáb mé mè nde né haá sâ, né ñgàŋ yoòr mò; mè haá nde né ménâ, te *wón yili yuo mé njéh.»

⁵² Te bò Jíf yeé nde ñgweé njií cu mân, bó ñaán ñeí cu ye baá-re mé njéh lètenè bòn dé ñaân, ye: «Nùà hên béh ñgàŋ yoòr seèn haá seér nde né naàn, te béh yieé wa?»

⁵³ Bó yeé baá ménâ bieé kuú den, Yeésò deên ndo, ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, mo bí ñgàŋ

yoòr *Huaán Nùàr yíe ηgwéh, bí húóm seèn ηyé ηgwéh, sâ bí mé yòη sam ndo.

⁵⁴ Nuaá mé né dé seèn ηγàη yoòr mò yieé, né húóm mò ηueé, né dé seèn mé yòη tètàgà teèn; sâ lè cieé cèrè jomò mè nde né bú te cio komo som.

⁵⁵ Lòu sam, núógó mò né yáb dé gècèn, húóm mò né mbè dé gècèn ndo.

⁵⁶ Nuaá mé né núógó mò yieé, né húóm mò ηueé, nyogó nde aá yoòr mò, sâ mè nyogó nde aá yoòr seèn ndo.

⁵⁷ Tele mò mé tema njií naâ mè né làn; ká yoòr mò hèn né yòη seèn. Né kèi cén mé nuaá mé yieé né mè, à né mé yòη mò yoòr seèn ménâ ndo.

⁵⁸ Yáb mé suagà naâ ké te vulúu né hèn; à dé seèn faá dé mé bò tele bìi léi jògò lé yieé naâ doo sam, bó lé naâ kuú gií. Dé yáb bú hèn, nuaá mé yieé bú nde né làn dé kèi cèn yili den.»

⁵⁹ Yeésò lé ηgòr hèn dooη tueé deén naâ ké Kapernahûm, sâ à né bó ηhèh ké *gwà sòu feh.

Ngòr felè yòη tètàgà

⁶⁰ Bò mbòη Yeésò kókoó mbaá yeé ηgweé aá ménâ, bó ye: «Iηgòr hèn né taré; nei seèn dé sâ gwaán nde né koo wa?»

⁶¹ Sâ Yeésò ko gi aá, ye bò mbòη né mé ηgòr hèn ndugó ndo, à bie njií ye bó a: «Né bí sieé wa?»

⁶² Á, mo bí ndeè ηene *Huaán Nùàr baá ké te bèh mé à lé yuoó naâ teèn ηaá ndeé no, den nde né naàn wa?

⁶³ Cúcuí Càn yòη haá yeé koo; núógó dé seèn né ηhèh mbaâ. Bò ηgòr mé la yuoó naâ sònò mò

hên né gi bò ηγòr mé Cúcuí Càn né teèn, bó nùàr yòn ηaá né kóó.

⁶⁴ Mé njéh mene, bò déi lètenè biì temé teèn kwá njí ηgwéh.»

Sâ bèh lo mé yuoô ké bèh duoôm, bòó mé temé teèn kwá njí ηgwéh doón, Yeésò né gi bó ηené kóó; né mene nuaá mé nde né bú cie sar kwaá, à né gi bú ηené kóó ndo.

⁶⁵ Yeé baá ménâ, ye bó a: «Mè la bí hên tueé naâ dé cî, ye bí a: nuaré déi ká yoòr mò mbaá ndé kòmò ndé ηgwêh; ko Tele mò haá né bú terreb kóó, sâ ye.»

⁶⁶ Bò mbòn seèn kókoó yeé ηgweé aá môn, bó suaré yuo gi, bó kwaá lo bú.

⁶⁷ Yeésò deén baá-re ndo, ye bò mbòn dé yulà cùòb fà doô a: «Mé bí mene, bí nde né yuo gií ndo wa?»

⁶⁸ Simôn Piêr ye bú a: «Béh dé beèh toò nde ser cu nde né yoòr neì wa, Fehtoò beèh? Ngweéh bò ηγòr yòn tètàgà né gi beè yeè mà.

⁶⁹ Kènê béh dé beèh temé kwaá njí gi né yoòr yeè, béh né gi kóó ye wò dé yeè né ηagásé, wò yuoó naâ beè Càn ndo.»

⁷⁰ Yeésò ye bó a: «Mè lé bí bò yulà cùòb fà bò hên kóó bàlè wèh ná ηgwêh wa? Mé njéh mene, cén déi lètenè biì né táhòrò!»

⁷¹ Sâ à ménâ jue né Júdàs ηunà Simôn Iskariô. Lòu sam, gwaán Júdàs né mene lètenè bò mbòn yulà cùòb fà doô, à Yeésò cie sar som nde né kóó.

7

Bò òm Yeésò

¹ Jomo sâ Yeésò nde tàbè Galilê beè yon sie ndo, à gwàn cú te tàbè Judê yon deèn. Lòu sam, bò *Jûf lé naâ bú ké teèn filí, ye te bó wula som bú.

² Sâ cieé koô bò Jûf déi nde aá feí ndo; bó cieé koô sâ yieé yeé ka pàgà.

³ Yeé baá ndeê, bò òm ye bú a: «Yùò doó hên yuod, ndé ké Judê, te bò mbòn yeè ñene weh seé yeè teèn ndo.

⁴ Nuaá mé gwaán né bèsónè ñené yuo kelâ, ñhè lòu bó lèr bèh. Sâ mo wò né fém bóó, bó ndé mé ñéh bèh doón.»

⁵ Sâ né mene bò òm, bó lé temé yoòr seèn kwá ní ná ñgwêh ndo.

⁶ Bó yeé tueé aá ménâ, Yeésò ye bó a: «Cu mò née wúlú ñgwéeh ye; dé biì cu doón né gi beè biì.

⁷ Dé biì, *wón bí bònò ndé ñgwéh, wón bunó seér né mè; wón ye mè la tueé ñagá naâ bèsónè, ye seé nyí né seé veèn fí.

⁸ Bí ndé dé biì cieé koô yieé, mè ké teèn ndé ndé ñgwéh; cu mò née wá ñgwéeh ye.»

⁹ À yeé tueé som aá mân, à den le ñgogó ké Galilê sâ ndo.

Cieé koô mé né yeé ka pàgà

¹⁰ Bò òm yeé nde aá bèh cieé koô sâ, Yeésò nde teèn ndo, à nab wa seér dé seèn ké teèn lòu, te bò nuàr bú ñéné cú.

11 Sâ bò Jûf hèllè baá bú te cieé koô sâ fòón ndo; bó né sònò bieé go ye: à né he wee?

12 Bó né lom njèh felè seèn lètenè bò nùàr bieé namé go. Bò déi ye: né nùà bagaà; bò déi ye: sam, à bele den né bò nùàr lòù.

13 Nuaá mé nde né felè seèn bèsonè tueé som sam ndo, bó bòn né-re bò Jûf dé kokoô veéh no.

14 Cieé koô yeé baá lèbôlé, Yeésò ŋaá yila ké *gwà Càn koô, à duoôm njèh feèh.

15 Bò Jûf yeé ŋgweé aá ménâ, bó geí seér lòù, bó ye: «Bí kè kú nùà hèn kán, à lé *sóú jáŋé ná ŋgwêh, à sóú kò né mé ŋgei wa?»

16 Yeésò ye bó a: «Mè mé lèi mò túé ŋgwéh, yuo né sònò Càn nuaá mé lé tema naâ mè, ye mè a, ndê bí mân feh.

17 Nuaá mé né faá Càn gwaán nê no boó, nde né mè ŋené kóó; né mene seé dé Càn, né mene seé kwaâ mò, à nde né dé seèn ŋené kóó.

18 Mè tueé bí, nuaá mé né ŋgòr kwaâ felè seèn tueé kwaá doóŋ, mé njéh fòón né yilí seèn. Nuaá mé dé seèn ŋgòr kwaâ tueé njií seér né yoòr nuaá mé temà naâ bú, seé dé seèn né dilíse, né nùà jéjég, à dé seèn ŋgòr kwaâ tueé kuú né dé nùà koô seèn.

19 Ŋgweéh Músi lé bí sóú taga lòò naâ kóó wa? Hèn nuaré déi né sóú sâ lètenè bìi jolo ke wa? Á, dé bí gòŋ né mè, te bí wula som mè doô no?»

20 Bò nùàr yeé nde ŋgweé cu mân, bó ye bú a: «Wò né mé tándulu yoòr, wanóŋ nei feh yeé fòón né kóó wa?»

21 Yeésò ye bó a: «Mè lé naâ seé cén boó, lé naâ *cieé sóù, bí lé naá gií mé njéh ŋaán ndo!

22 Ngweéh Músi lé naâ bí sósú taga loó, ye bí ñób bò huaán dé sisiib *ngór ñòb wa? Sâ Músi hèllè lé kóó si ná ngwêh ndo, né ka tabó bò tele biì léi jògò. Bí yeé ngweé gi aá sósú sâ, ngweéh bí ye bó ñób bílí bò nùàr ngór mé cieé sòu mene wa?

23 Mo bí nùàr ngór mé loù sòu mene ñóób bílí né, te bí sósú Músi ngén cú, sâ mè yeé yili sòm gùm nùàr dóŋ loù sòu, bí mè yoòr furú kuú né dé kei wa?

24 Mè tueé bí, bí té ñhèh mé njolo kèb cieè mbaá ñéné ñjí, bí tena ju cebâ; bí ñá sér bò gècên bò, bí tena yií ju teèn.»

25 Yeé baá ménâ, bò Jerusalem bò déi yila lètenè bòn tueê ndo ye: «Ŋgweéh hèn tueé den né nuaá mé bó jue bó nde né bú wulá doô wa?

26 Kè cú-re, à né sòn mé feh seèn tueé den, bó bú njeré déi bó cú! Hèn bò kokoô bò beèh né kóó ye nùà hèn né *Nùà Còŋ bòn wa?

27 Loù mé Nùà Còŋ wa ndeè né teèn, nuaré déi bèh yuoô seèn kó sòm ndé ngwéh. Ngweéh dé nùà hèn béh né gi bèh yuoô seèn kóó mà.»

28 Te Yeésò yeé baá ñhèh ké *gwà Càŋ koô feh, à loŋo njií ye baá-re ké ter, ye bó a: «Bí ye bí né gi mè kóó á? Wa bí né gi bèh yuoô mò kóó ndo sé wa? Mè mé feh mò ndé ná ngwêh, nùà gècên mè tema naâ kóó. Bí bú kó ngwéh lòu,

29 mè dé mò né bú kóó. Lòu sam, mè lé yuoó naâ ké beè seèn, à mè tema njií naâ kóó.»

30 Yeé baá ménâ, bó yila lom baá-re bú goòŋ, te bó sie bú. Ñhèh cén, cu seèn lé née wúlú ngwéeh

ye, bó bú siè kwà ñgwéh mé njéh.

³¹ Sâ ké lètenè cìlì nùàr bòó mé né temé yoòr seèn kwaá njií lé naâ ñgún; bó né sònò tueé den ye: «Mò Nùà Còñ sâ ndeé né mene waâ, à bòó cu nde né gèh fém dé heè mé nùà hên née bó ñgwéeh ye wa?»

Bò sóji ké yoòr Yeésò

³² Bò nùàr yeé baá felè seèn ké lètenè cìlì nùàr mân namé den, nde die yila tieè bò *Farisiên ndo. Bò *ñgàñ sèmè dé kokoô mé bò Farisiên tema njií baá-re bò sóji ké teèn, te bó nde bú sie wellê.

³³ À yeé ñene aá bó, ye bò nùàr a: «Dé kènê béh bí dèn màgà ndé cú, sâ mè nde cu aá ké yoòr nuaá mé lé tema njií naâ mè.

³⁴ Bí nde né mè fòón; ñjèh cén, bí mè kwà ndé cú. Lòù sam, bí ké bèh denè mò wá kòmò ndé ñgwéh.»

³⁵ Bò Jûf yila ké lètenè boòn bieé kuú, ye: «À nde cu né he, mé béh bú ñéné kwà ndé cú wa? À dé sâ nde né bò Jûf ké lètenè bò Greêk kwa wa? À nde né bò Greêk ñjèh feh ndo wa?

³⁶ Wanóñ sâ à tueé né kei, mé ye: béh nde né nyí fòón, ñjèh cén, béh nyí kwà ndé cú? wa lòù sam, béh ké bèh denè nyí wá kòmò ndé ñgwéh, sâ à jue né kei?»

Nòmò yòñ

³⁷ Lòù mé cieé koô sâ ceré yeé teèn, kela seér yeé kóó. Lòù sâ Yeésò lé naâ ter wuo njebá, à

logo njií ké ter ye bò nùàr a: «Mo nuaré déi né mé nyúá, bú a, ndê ká yoòr mò, à ñueé kwa nòmò.

³⁸ Nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií dɔ́ŋ, nòmò yòŋ nde né lè seèn kwaré yuo den, faá bó nyagá kwaá né te mvù Cànje nɔ.»

³⁹ Sâ Yeésò ménâ jue né Cúcuí Càn; wa bòó mé né temé yoòr nyí kwaá njií, nde né bú kwa ma. À lé ménâ tueé den née, sâ Càn lé née Cúcuí seèn témá ní ñgwéeh ye; cu sâ terreb Yeésò lé née bèsóñè ñéné ñágá ñgwéeh ye ndo.

Kèrrè lètenè bò nùàr

⁴⁰ Cìlì nùàr yeé nde ñgweé njií mân, bò déi ye: «Mé gècên mene, nùà hên né lom *sòn-Càn bú sâ.»

⁴¹ Bò déi ye: «Né *Nùà Còŋ!» Bò déi den seér cuù ye: «Nùà Còŋ yuo seér ndeè né ké Galilé naàn?

⁴² Né te mvù Cànje nyagá den ye: Nùà Còŋ nde né *ndùté ndùtù Davîd, ye à yuo ndeè né ké Betelehem lo Davîd. Loó Davîd baá cu ké Galilé wa?»

⁴³ Yeé baá mân, cìlì nùàr kɔb geé hihiné felè Yeésò.

⁴⁴ Teèn sâ, bò déi ye, kɔ bó sie bú sieè; mé ñjéh mene, bó bú be yoòr ní ñgwéh.

Dúágá tie bò kokoô bò Jûf

⁴⁵ Bò sójì cu cu ké jomo yoòr bò *ñgàŋ sèmè dé kokoô mé bò *Farisiên ndo. Wa ké jomo, bò kokoô bò doô ye bó a: «Bóó né naàn mé bí mé bú siè wá ñgwéh wa?»

46 Bò sójì ye bó a: «Béh tueé bí, nuaá mé nde né faá nùà sâ tueé kóó teèn sam gùm doón!»

47 Bò Farisiên ye bò sójì a: «Bó ké teèn sâ bele weéh cu aá mé bí mene ndo wa?

48 Bí ñene ngan sèmè cén déi, wa né Farisiên cén déi lètenè beèh né temé yoòr seèn kwaá njií wa?

49 Cìlì nùàr seér *sóú Músi kó ngwéh lòu, né bò dúágá-tie bò!»

50 Sâ Níkòdêm mé lé ndeè naâ cu déi ké yoòr Yeésò ñèh bieé nyegé doò né doó sâ, à né Farisiên faá bó no, à deên ndo, ye bó a:

51 «Né faá sóú beèh tueé yeé no: ye mo bó née ju felè nùàr bàlè ngwéeh ye, béh té ju felè seèn mbaá téná.»

52 Bó deên ye bú a: «Wò né nùà Galilê ndo wa, né kei? Ndé mvù jañé nyegé, wò beré déi ñéné ndé ngwéh ye sòn-Càn déi yuo ndeè né Galilê.»

[

53 Jomo sâ nùà kàn foon gò gwò seèn.

8

Ma ndé-yàgà déi

1 Yeésò dé seèn ñaá nde ké te tòr Oliviê.

2 Cieé ñaga maánjògò à komo cu cuù ká *gwà Càn koô. Cìlì nùàr bilí wa cuù kwarè seèn ngún. À den nde doó, á yila cu ñèh feèh.

3 Bò *njí-sòú mé bò *Farisiên weh waà mé ma déi, bó ñjebá kwaá bú toò bò nùàr, sâ bó la naâ ma hèllè te yàga sie loó.

⁴ Bó bie njií ye Yeésò a: «Nùà fèh-njèh, bó la naâ ma hên te yàga sie.

⁵ Músi lé naâ béh sóú taga loó, ye gèh bò véh mé né mân boó doóŋ, béh tòbè wúlá bó tòbè ma. Á wò ndo, wò ye naàn wa?»

⁶ Sâ bó Yeésò tab gi né lòu te bó sie bú teèn.

À yeé ŋgweé aá ménâ, à geér nde doó, à né njií te tàbe mé nyògò beè nyagá den.

⁷ Bó yeé baá bú méménâ bieé ndeé den, à komo som feh ter, ye bó a: «Lètenè biì, nuaá mé née dé seèn veèn bó ŋgúŋgwéeh ye, bú a, ndé tòb nji lógò ma hên taá yoòr kóó.»

⁸ À yeé tueé gi aá mân, à geér nde cu doó, à yila cu njèh te tàbe mé nyògò beè nyagá.

⁹ Bó yeé ŋgweé aá mân, bó duoóm cécéné cécéné suaré yuoò; duoóm mé bò bei, nde ceré mé bò dé memanè. Bó yuo gi ndo, Yeésò bô ma doó le lom fâ, à né toò Yeésò njebá den.

¹⁰ Yeésò komo wuo cu ter, ye ma doô a: «Dé vêh, bó baá gi he wa? Nuaré déi wò siè cú wa?»

¹¹ Ye Yeésò a: «Mè jue mene nuaré déi, Nùà fèh-njèh!» Yeésò ye bú a: «Sâ mè wò siè ndé ŋgwéh ndo, ndé cú njií yeè lo. Njèh cén, té veèn bó cú».]

Bèh ŋagâ

¹² Yeésò tueé njií cu mé bò nùàr, ye bó a: «Ŋagâ ká te wôŋ né mè. Nuaá mé né jomo mò bele dé seèn bèh cibì gò ndé cú, à gò seér nde né bèh ŋagâ. Lòu sam, ŋagâ né bú yôŋ haá.»

13 Bò *Farisiên yeé nde ṅgweé cu ménâ, bó ye bú a: «Wò sâ tueé den né sòn yeè mé be yeè, bò njií mé wò né tueé sâ, né gi dé mbaâ.»

14 Yeésò ye bó a: «Mè la né mene sòn mò mé be mò tueé dɔ́ṅ, mè tueé gi né bò njèh dé gècên. Lòu sam, mè né dé mò bèh yuoô mò kɔ́, mè né bèh ndeê mò kɔ́ ndɔ. Bí bèh yuoô mò mé bèh ndeê mò kó ṅgwéh kɔ́.

15 Bí tueé den né ju faá bò nùàr tueé yeé nɔ; mè dé mò ju felè nuaré dèi téná bèh.

16 Á, mɔ ye mè a, téná ju ndɔ, sâ mè nde né ju tená ṅgulí. Lòu sam, mè mé huún mò sam, bêh Tele mò mé lé temà naâ mè né kɔ́.

17 Né te mvù biì sou den ye: mɔ nùà fà bô mbeí tueé gi né felè njeré dèi mé sòn cên, sâ njií sâ né lom môn ma.

18 Mè né sòn mò mé be mò tueé; Tele mò mé lé temà naâ mè sòn mò tueé cu né ménâ ndɔ.»

19 Bó ye bú a: «Tele yeè né he wa?» À ye bó a: «Bí mè kó ṅgwéh, bí Tele mò kó ṅgwéh ndɔ. Mɔ bí sé la né mè kɔ́, bí sé la né Tele mò kɔ́.»

20 Yeésò lé bó mân tueé deén naâ sâ à né ké *gwà Càṅ koô bèh mé fer kàgàlòṅ né teèn, à né bó njèh feh. Mé njéh mene, nuaré dèi lé bú siè ná ṅgwêh. Lòu sam, cu seèn lé nées wá ṅgwéeh ye.

Ké bèh denè Yeésò

21 Yeésò den cuù ye bó a: «Mè nde né ndeé. Mɔ mè nde aá, bí nde né mè fɔ́ṅ, bí mè njéné ndé ṅgwéh, bí nde né mé veèn biì mbaán kuú. Ké bèh denè mò bí wá kòmò ndé ṅgwéh ndɔ.»

22 Bò *Jûf duoôm baá-re lètenè bòn tueé kuú ye: «Sâ à nde né feh seèn wulá, wanóŋ à ye, béh ké bèh denè nyí wá kòmò ndé ŋgwéh mé ŋgei?»

23 Yeésò deên ndo, ye bó a: «Dé bì bí né bò ká doô bò, mè dé mò lé yuoó naâ ké te vulúu. Bí né dé bì bò *wóŋ bò, mè dé mò nùà wóŋ sam.

24 Mè la jueè naâ dé cî, ye bí a: bí nde né mé veên bì mbaán kuú. Mò bí temé kwá njí ŋgwéh, ye né mè sâ, bí nde né mé veên bì mbaán kuú, mè tueé bí.»

25 Bó ye bú a: «Wò né neì wa?» Ye bó a: «Mè né mè, nuaá mé mè lé naâ bí ké bèh duoôm tueé sâ.

26 Mè né mé njèh tueê felè bì mé ju mene kókoó. Bí kóó ye, nuaá mé lé temá naâ mè dé seèn né nùà gècên; mè bò nùàr ká te wóŋ hèn tueé lom né njíí mé mè né sònò seèn ŋgweé.»

27 Bó lom ŋgwé kòmò ŋgwéh, ye à sâ jue né Tele seèn.

28 Te à den cuú ye baá-re, ye bó a: «Mò bí ndeè som njíí aá *Huaán Nùàr ter, bí nde né cu sâ kóó ye né mè, nuaá mé né nùà sâ ma; bí nde né kóó ye, mè njèh mé feh mò bó bèh; bí kó nde né ye, mè tueé lom né njíí mé Tele mò lé naâ mè feh ndo.

29 À lé mè temá naâ kóó, à mè mé huún kwá ló ŋgwéh, béh bú né kóó. Lòu sam, mè cu doŋ bó lom né njíí mé né bú yoòr huóóm.»

30 À yeé baá mân tueé, bò nùàr kókoó mbaá kwaá njíí gi temé yoòr seèn.

Kwer mé nuaá mé den né mé feh seèn

³¹ Yeé baá ménâ, Yeésò tueé njií mé bô Jûf mé né temé yoòr seèn kwaá njií, ye bó a: «Mô bí né ndéb mò jolo nyegé, sâ mé gècên mene bí né bô mbòn mò;

³² bí nde né gècên ñené koo, te bí ña seér bôò mé den né mé feh bòn.»

³³ Bó ye bú a: «Béh né bô nduté ndùtù Abrahâm, ndóg béh lé née kwer nuaré déi dèn ñgúñgwéeh ye. Naàn mé wò ye béh a: te béh ña seér bôò mé den né mé feh bòn wa?»

³⁴ Yeésò ye bó a: «Mè né tueé ye bí a: nuaá mé né veên bôò doón né kwer veên.

³⁵ Kwer dé seèn huaán loô ñá bèh, à mé bèh denè te mbàgà sam; bèh denè te mbàgà cu doón né dé huaán.

³⁶ Mô Huaán bí mé feh bìi sòm kwaá né koo, sâ mé gècên mene bí baá mé feh bìi.

³⁷ Mè né gi koo ye bí né bô nduté ndùtù Abrahâm; mé ñéh mene bí tie te ndéb mò félá ñí ñgwéh, bí gwaán seér né mè wulâ.

³⁸ Mè dé mò tueé né njií mé Tele mò feh né mè; bí dé bìi bôò seér njií mé tele bìi né bí tueé.»

³⁹ Bó ye bú a: «Tele beèh né Abrahâm.» Yeésò deên ye bó a: «Mô bí sé né bô ñunà Abrahâm bòn, seé mé Abrahâm lé bôò naâ doô, bí sé naâ cí bôò.

⁴⁰ Wanóón mè né gècên sònò Càñ ñgwéé, mè yeé tueé bí, bí ye, kó bí wula cu mè nò. Abrahâm lé naâ gèh dé sâ bôò wa?

⁴¹ Mè tueé bí, bí nág bôò cu né faá tele bìi nò.» Bó ye bú a: «Dé beèh, béh bô huaán cieè sam, tele beèh né lom cén, né Càñ.»

⁴² Yeésò ye bó a: «Mò tele bìi sé né Càŋ bòn, bí sé la né mè gwaán; mè yuoó naâ ké beè Càŋ, mè hên né te sòn seèn, mè lé mé feh mò ndé ná ñgwêh, à mè tema ñjii naâ kóó.

⁴³ Bí ñgòr mò ñgwé kòmò ñgwéh dé kei? Bí yeé tie teèn félá ñjii cú, yóó baá-re bí ndo.

⁴⁴ Dé bìi, tele bìi né *Sátàn, bí bóó né seé mé tele bìi hèllè gwaán né sâ. À né nùà wúlá-feèh, à mé ñjéh yuoó naâ ké bèh duoôm. À te gècène ñjéba nyi bèh, à mé gècên yoòr sam. Né nùà nyeên; nyeén né bú lè húóme, dà m bò nyeên doóŋ ceré né sâ.

⁴⁵ Mè dé mò tueé lom né gècên, bí temé yoòr mò kwá ñjii ñgwéh dé cí.

⁴⁶ Lètenè bìi sâ nuaá mé nde né be ter sòm ñjii, ye mè né mé veên yoòr ndo, né neì wa? Á, mò mè tueé né gècên, bóó né naàn mé bí temé yoòr mò kwá ñjii ñgwéh wa?

⁴⁷ Nuaá mé né beè Càŋ, né yeé dé seèn ñgòr Càŋ ñgwéé. Bí dé bìi te gà Càŋe sam, bí ñgòr Càŋ ñgúñgwéh dé cí.»

⁴⁸ Bò Jûf deên ye bú a: «Béh naâ tueé, ye wò né nùà *Samarî, wò yoòr né mé tándulu, wò ye béh teèn túé yí ñgwéh á?»

⁴⁹ Yeésò ye bó a: «Mè mé tándulu yoòr sam lág; bí mè seb seér né kóó, wanóŋ mè né Tele mò seèn.

⁵⁰ Mè túé ñgwéh ye bò nùàr a, sén mè seèn. Nuaá mé nde né mè seén né teèn, à ju tena nde né kóó.

⁵¹ Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né ñgòr mò jolo, dé seèn kú ndé ñgwéh ndóg.»

⁵² Bò Jûf yeé nde ɲgweé cu dé sâ mân, bó ye bú a: «La né bòn, béh kɔ nyegé baá kènê ye wò né mé tándulu yoòr, wanɔ́ŋ Abrahâm lé seèn naâ kuú, bò *sòn-Càŋ bò kuú gi ndɔ; wò yeé waà dé yeè kènê, wò ye: nuaá mé né ɲgòr nyí jolo, nùà sâ dé seèn kú ndé cú sé wa?»

⁵³ Wò ye nyí né Abrahâm tele beèh mé bò sòn-Càŋ bò yɔ́gɔ wa? Á, bó lé bòn naá giì kuú nɔ? Wò hên, wò feh yeè weh kwaá né faá neì wee?»

⁵⁴ Yeésò ye bó a: «Mɔ mè sé né yo mò mé be mò seén, sâ mè sé bú seén kuú né dé mbaâ. Nuaá mé né mè seén né teèn, né Tele mò; né nuaá mé bí né gi tueé ye: né Càŋ bìi,

⁵⁵ mé njéh mene, bí bú kó ɲgwéh doô. Mè né bú dé mò kɔ́. Mɔ mè sé ye, mè bú kó ɲgwéh, mè sé né nùà nyeên faá bí nɔ. Mè dé mò né bú kɔ́, mè né ɲgòr seèn jolo.

⁵⁶ Abrahâm tele bìi lé naá loôm mé vɔ́gɔ-temé, ye nyí nde né cieé mò ɲené. À lé naâ cieé sâ ɲené, à vra lom mé gècên mene.»

⁵⁷ Bò Jûf deên ye bú a: «Wò née yeè nyèmà yulà tîn yíé ɲgwéeh ye, wò lé naâ Abrahâm ɲené ɲgweé wa?»

⁵⁸ Yeésò ye bó a: «Mè né tueé ye bí a: mé bó lo nde Abrahâm ɲar, sâ mè baá giì teèn.»

⁵⁹ Te bó yeé nde ɲgweé njií cu dé sâ mân, bó duɔ́m taá domô, te bó tɔ́bé bú mé njéh; à leér yuo, à yuo kela sa lè *gwà Càŋ koô sâ ndɔ.

9

Tácugó déi

¹ Yeésò yeé baá beré déi kelá, à ñene njií tácuḡó déi, à lé mé njéh yuoó naâ lè.

² Bò mbòṅ Yeésò yeé ñene aá ménâ, bó ye Yeésò a: «Nùà fèh-ñjèh, hên bɔ́ó né naàn mé nùà hên yuoô dé seèn lè mé njolo cuḡó wa? Né mé yìè veèn seèn nùà ñjèh, wa né felè veèn tele bô meí seèn wa?»

³ Yeésò ye bó a: «Mé yìè veèn seèn sam, dé bò tele bô meí sam ndɔ. À cuḡó né mân, te seé Càn ṅenè yuo kelà cie teèn.

⁴ Keí mé nées suútenè hên, kɔ béh bɔ́ó mboón seé nuaá mé temà naâ mè. Cibí baá ndeê; mo waa baá, nuaré déi seé cibíteèn bó ndé cú.

⁵ Keí mé mè nées ká te wòṅ mân, ṅagâ teèn né mè.»

⁶ À yeé tueé sɔm aá, à kulu njií dèh doó, à huaán cà mé dèh, à luaré njií tácuḡó hèllè njolò,

⁷ ye bú a: «Ndé njolo yí te nòmò Siloê vuaá njií.» Siloê tueé né ye: né yóḡó nòmò. Tácuḡó doô nde bèh njolo vuaá wellê ndɔ, à cu cuù, sâ à baá njolo ṅenè.

⁸ Bò mbeí seèn bó bɔ́ó mé à lé dua beéh ñjèh njolò bɔ́on, yeé nde ñene njií bú ménâ, bó ye: «Ṃgweéh hên né nuaá mé lé dua den beéh ñjèh mé tíí doô wa?»

⁹ Bò déi ye: né bú; bò déi ye: bú sam, felá né bú lòu. Nùà hèllè ye bó a: «Né ka mè.»

¹⁰ Bó ye bú a: «Bɔ́ó naâ naàn mé njolo yeè komo cu wa?»

¹¹ Ye bó a: «Nuaá mé bó yilá yeé Yeésò doô huaán naâ cà, à luaré njií mè njolò, ye mè a: ndé njolo yí te nòmò Siloê vuaá wellê ma. Mè

nde baá-re ndo; mè yeé vua gi aá, mè ke, njolo baá ñené.»

¹² Bó ye bú a: «Nùà sâ né he wa?» Ye bó a: «Mè kó ñgwéh.»

*Tácugó toò bò *Farisiên*

¹³ Bó weh ñjií nuaá mé la taré yuoó naâ doô ké toò bò Farisiên ndo.

¹⁴ Sâ Yeésò lé cà huaán naâ lòu sóu, à taré sòm bú mé ñéh.

¹⁵ Bó yeé baá toò bò Farisiên, bò Farisiên bie ñgweé nyegé mé sòn bòn ndo, ye nùà doô a: «Bó naâ naàn mé wò kwa njolo wa?» À ye bó a: «À luaré ñjií naâ mè cà njolò, mè vua sòm njolo ndo; mè yeé ke, mè baá ñené.»

¹⁶ Bò Farisiên déi yila baá-re tueé deen ye: «Nuaá mé bó naâ ñjií hên dé seèn beè Càŋ yùò ná ñgwéh, wanón à seèn *cieé sóu jòlò ñgwéh no.» Bò déi ye: «Mó sé la né nùà veên, à sé la naâ gèh bò fém bú hên bó komo ndo wa?» Yeé baá môn, kèrrè die lètenè bòn, bó kob géé fà.

¹⁷ Bó den cuù ye nuaá mé taré yuoó naâ doô a: «Á wò no, wò ye nuaá mé taré sòm naâ nyí doô né nèi wa?» Ye bó a: «Á né *sòn-Càŋ.»

¹⁸ Kàmber sâ bò Juf kuú taré cu né toò mé saân cùg ndo, ye: nuaá mé né njolo ñené hên nùà cùgò njolò hèllè sam. Yeé yógó baá, bó yilá bie ñjií weéh mé tele bò meí,

¹⁹ ye bó a: «Hên né ka ñuna bìi doô wa? Bí ye mé gècèn mene, à mé ñéh cugó yuoó naâ lè á? Á sâ, kei mé bó naâ kó, te njolo seèn ñene cu mân wa?»

20 Bò tele ye bó a: «Béh kɔ cegé né dé beèh ye hên né ñuna beèh, à lé tácuḡó yuoó naâ lè.

21 Bɔ́ naá-re naàn mé à ñene njolo wa, béh dé sâ kó ṅwéh. Béh nuaá mé bɔ́ komó naâ bú njolo kó ṅwéh ndɔ. Bí bié nǝí ká mé bú, à wulu baá dé ñhèh tueê mé sòn seèn kèn.»

22 Sâ bò tele né bò Jûf veéh, bó bó ménâ tueé né dé cí. Sâ bò Jûf wɔṅ kwaá gi aá doó, ye nuaá mé nde né tueé ye Yeésò né *Nùà Còṅ doóṅ, bó nde né bú ké ḡwà Càn kwɔḡó som keéh ma.

23 Bò tele veéh naâ cí, te bó nde ye tueé ye bó a, bié nǝí ká mé bú, à wulu baá dé ñhèh mé sòn seèn tueê.

24 Yeé baá ménâ, bò Farisiên yilá cu tácuḡó doô, bó ye bú a: «Dùlà Càn, túé lòm dé gècèn. Béh né dé beèh kɔ́ ye nùà hên né nùà veên.»

25 Nùà doô ye bó a: «À né-re nùà veên wa, à nùà veên sam wa, mè dé sâ kó ṅwéh. Mè kɔ cegé né ñhèh cén, ye: mè lé naâ mé njolo cuḡó, kènê njolo mò baá ñhèh ñené.»

26 Bó den cuù ye bú a: «À bɔ́ naâ naàn mé à komo loḡó wò njolo wa?»

27 Ye bó a: «Mè naá giì bí tueé, bí temé teèn kwá nǝí ṅwéh lòù. Bí ye mè a, túé cú naàn, te bí ṅweé ye wa? Merré déi bí ḡwaán né bò mbòn seèn ṅaâ ndɔ?»

28 Bó yeé nde ṅweé nǝíí dé sâ mân, bó kem sue bú yoòr mé séb, bó ye bú a: «Wò né ka mbòn seèn kɔ́, béh sam; béh né dé beèh bò mbòn Músi.

29 Béh né kɔ́ ye Càn lé njèh tueé kwaá gi naâ sònò Músi. Dé nùà bú sâ, à yuoô-re he wa, béh kó ñgwéh.»

30 Nùà doô den cuù ye bó a: «Hên baá-re njèh kèkènè sâ: nùàr né gi mè njolo mân komo logó, bí bèh yuoô seèn kó ñgwéh mà!

31 Béh né gi kɔ́ ye, Càn beéh sòn bò vevenê bò ñgwé bèh, à ñgweé cegé né sòn bòó mé né bú veéh, mé né sòn seèn ñgweé ndɔ.

32 Ndóg, bó née beré déi ñgwé sòm ñgwéeh ye, ye nuaré déi lé yuoó naâ lè mé njolo cugó, bó lo taré bú ndɔ.

33 Mɔ nùà hên sé la beè Càn yuò ná ñgwêh, à sé la njeré déi mân bó kòmò ná ñgwêh.»

34 Bó deén baá-re kènê ye bú a: «Nuaá mé jelág yuoó naâ lè lélán veên faá wò sam, wò sòn toò beèh weèh he wa?» Bó kwɔgɔ som keéh bú te gwà Cànɛ ndɔ.

Bò cùgò njolo bò te ceér Cànɛ

35 Jomo sâ Yeésò nde fɔ́n kwa bú ndɔ, sâ à lé ñgweé naâ ye bó lé naâ bú cie kwɔgɔ kwaá. À yeé ñene aá bú, ye bú a: «Wò né temé yoòr *Huaán Nùàr kwaá njií wa?»

36 Nùà hèllè ye bú a: «Huaán Nùàr sâ né nei wa, dé koô, te mè kwaá njií temé yoòr seèn?»

37 Yeésò ye bú a: «Wò né bú ñené, à mé wò hên tueé njií den né kɔ́.»

38 Nùà doô ye bú à: «Mè kwaá njií aá temé yoòr seèn, Fehtoò mò!» À cemmé nde toò Yeésò ndɔ.

39 Te Yeésò deén baá-re, ye bò nùàr a: «Mè ká te wónɛ ndeé né, te ju die: te bò cùgò njolo bò

ņene njolo, te bòó mé né njolo ñené cugó seér cu lòù.»

⁴⁰ Sâ bó bò Farisiên dèi né kóó. Bó yeé ñgweé aá môn, bó ye bú a: «Mé béh mene, béh né bò tácugó ndo wa?»

⁴¹ À ye bó a: «Mó bí sé né bò tácugó, bí sé la mé ju felè ná cù. Á, bí bìi ye, bí né ñené; sâ ju né felè bìi cu doón teèn.»

10

Kàn nùà mbieè

¹ «Mè né tueé ye bí a: nuaá mé te hin kágá bò mbieè yílá kélá ñgwéh, à nde mar kela seér felè kágá bèh hiín, né nùà yíb dé wúlá feèh.

² Nuaá mé yila kela né dé seèn te hin kágá, né nùà mbieè kóó.

³ Gó-lóm nde né bú hin gulu keéh, bò mbieè nde né hueh seèn ñgweé kóó ndo; à nde né bò mbieè seèn te yilí yílá, à som keéh bó cie.

⁴ Mó bò mbieè seèn baá gi cie, à nde né toò boòn kelá, bó kem bele bú. Lòù sam, bó né hueh seèn ñgweé kóó.

⁵ Dé nuaá mé bó bú kó ñgwéh, môn sam, bó hueh seèn ñgwé kó ndé ñgwéh, bó yoòr seèn ndé ndé ñgwéh ndo, bó bú dula seér nde né lòù.»

⁶ Yeésò né mene bó ñgòr te kàn mân si keéh, bó lom ñgwé kó ñgwéh ndóg.

Nùà mbieè dé bagà

⁷ Yeésò den cuù ye bó a: «Mè né tueé ye bí a: Mè né hin kágá bò mbieè.

⁸ Bòó mé lé kelà naâ toò mò doón né gi dé boòn bò yíb bò dé wúlá-feèh. Bò mbieè lé hueh boòn ngwé kó ná ngwêh.

⁹ Mè né dé mò hin kágà. Nuaá mé nde né teèn yilá kelá, nde né yili yuo. À nde né teèn yagá kelá den: à né yilá, à né yuo, à nde né yáb kwa ndo.

¹⁰ Dé nùà yíb môn sam, à ndeè né dé seèn lòu ŋuóó, à ndeè né wulá ceré sòm ndo. Mè ndeè né dé mò ye te bò nùàr kwa yòŋ mé gùm mene.

¹¹ «Nùà mbieè dé bagaa né mè. Nùà mbieè dé bagaa kuú né dé seèn cio bò mbieè seèn.

¹² Dé tẹŋ môn sam, à dé seèn boó lom né seé kàgàlòŋ, à nùà njèh sam. Yeé baá môn, mo ŋuú yila te bòn mbieè, à dula yuo, à si lo bò mbieè, bó bò ŋuú wulu den jomo, ŋuú sie ñellé sòm gi bó.

¹³ Lòu sam, à dé seèn teèn boó lom né seé kàgàlòŋ, à mé jere bò mbieè sam, à bó dula si lo né mé njéh.

¹⁴ «Mè né dé mò nùà njèh. Mè né gi bò mbieè mò kóó, bó né mè kóó ndo.

¹⁵ Mè kɔ né bó faá Tele mò kɔ né mè nɔ, bó kɔ né mè faá mè kɔ né Tele mò ndo. Mè né nùà njèh, mè kuú né dé mò sòn bò mbieè mò.

¹⁶ Mè né cu mé bò mbieè déi teèn, bó dé boòn ká lè kágà hèn sam. Kɔ mè yilá bilí njií bó, te bó bilí den lom te kágá cén-e, bó ŋgweé sòn mò, te nùà mbieè den lom teèn cén ndo.

¹⁷ «Temé Tele mò né lom yoòr mò. Lòu sam, mè nde né sòn bò mbieè mò kuú, te mè ndeè komo yuo cuú dé feê.

18 Nuaré déi mè yònŋ kɔ́ sòm ŋgwéh, mè yònŋ mò si lom né mé be mò. Mè né mé terreb yònŋ mò sòm teèn, mè né mé terreb dé feê kwa cuù teèn ndɔ. Tele mò mè terreb ménâ haá naâ kɔ́.»

19 Te bò *Júf yeé nde ŋgweé njií cu mân, bó kerré ñeí cu ye baá-re dé kerrê.

20 Nùàr ŋgún tueé lom aá lètenè bɔ̀n, ye: «Nùà hên né mé tándulu yoòr, né nùà tì! Bí sònò seèn felá den né kei wa?»

21 Bò déi ye: «Nùà tándulù déi lo mân tueé ŋgweé baá he ndɔ wa? Tándulu déi né mé terreb teèn mé nde né tácugó njolo mân kwɔ̀gɔ ñagá wa?»

Sàn sòn bò Júf

22 Sâ ké Jerusalem te nyè mà dɔ̀nŋ, gèh cieé koò mé bó lé komó naâ gwà Cànŋ teèn sâ né yeé feí sɔ̀; feí yeé sâ dùlù baá sie. Nyè mà hên cieé koò sâ yeé feí cu aá,

23 Yeésò yila nde ké *gwà Cànŋ koò, à né te kònŋ déi gɔ̀lé den, bó kònŋ sâ yilá né Kònŋ Salomônŋ.

24 Bò Júf bilí nde cuù kwarè seèn, bó ye bú a: «Wò béh temé ter taɓ lo né dé kei wa? Mɔ̀ wò né *Nùà Cònŋ kɔ́, túé ñagá béh tueè.»

25 Yeésò ye bó a: «Mè lé naâ bí ménâ tueé gií, bí temé teèn kwá ní ŋgwéh lòù. Mé ñjéh mene, bò seé mé mè né mé terreb Tele mò bɔ̀ hên tueé nde né kɔ́, ye mè né Nùà Cònŋ sâ.

26 Bí dé biì temé teèn kwá ní ŋgwéh. Lòù sam, bí te bònŋ bò mbieè mò sam.

27 Bò mbieè mò né dé bɔ̀n hueh mò ŋgweé kɔ́; mè né bó ñené kɔ́ ndɔ, bó né gi dé bɔ̀n jomo mò.

28 Mè né bó yòŋ tètàgà haá; bɔ́ mēne naàn, bó dé bɔ̀n kú ndé cú, nuaré déi bó beè mò ñgà sòm ndé cú ndo.

29 Tele mò lé mè haá naâ koó; mé terreɓ felè ñjèh doóŋ né bú. Nuaré déi bó beè Tele mò ñgà kòmò ndé cú.

30 Bèh Tele mò né lom cén.»

31 Te bò Jûf yeé nde ñgweé ñjii mân, bó domó cu taá, te bó tobé bú mé ñjéh.

32 À deên ndo, ye bó a: «Mè bɔ́ baá seé bebagaà mé Tele mò lé feéh naâ mè ñgún, bí ñene gi aá kèn. Mè dé veên bɔ́ naâ dé heè mé bí ye, bí nde né mè teèn tobé wulá wa?»

33 Bò Jûf ye bú a: «Béh wò mé seé bagaà tòbè ñgwéh, béh ye te béh wò tobé wula mé Càn seèb. Wò nùàr mbaâ, wò feh yeè faá Càn nɔ weh né dé kei wa?»

34 Yeésò ye bó a: «Ñgweéh bó nyagá kwaá gi né te mvù sòu biì, ye: Càn ye bí né bò Càn wa?»

35 Béh né gi koó ye, ñjii mé Càn nyagá kwaá gi aá te mvù kèn, nuaré déi bú fò kòmò ndé cú. Càn lé bò Càn sâ yilá naâ bòó mé né ñgòr seèn ñgweé.

36 Sé tagá mè wa? Ká lè wóŋe, Tele mò Càn lé balé tema ñjii naâ mè. Sâ mo mè né mēne feh mò Njunà Càn yilá, bí ye mè né feh mò faá Càn nɔ weh fí sé wa?

37 Mo mè seé Tele mò bó ñgwéh, sâ bí té temé yoòr mò kwá ñjii bòn.

38 Á, mo mè bɔ́ né cí, mo bí mēne temé mé ñgòr mò kwá ñjii ñgwéh, bí temé kwá ñjii biì te

seé mò. Bí nde né teèn ṅené ṅagá, ye Tele mò né yoòr mò, mè né yoòr Tele mò ndo.»

³⁹ Bó yeé nde aá bú lòu sie weéh, à mvelé yuo bó beè.

⁴⁰ À sela yuo kela nòmò Jurdên kèb yágà, bèh mé Jâṅ lé kou logó naâ bò nùàr nòmò teèn, à den den yí teèn.

⁴¹ Bò nùàr ṅgún kem wa cuù toò seèn, bó né tueé ye: «Jâṅ lé mene fém déi bó ná ṅgwéh, kàmbér njií mé à lé tueé gií naâ felè nùà hên doóṅ lo né gi bòn.»

⁴² Yeé baá môn, bò nùàr kwaá njií cu ye baá-re temé yoòr Yeésò kókoó.

11

Cio Lasâr

¹ Nùà Betanî déi lé naâ beén die, yilí seèn né Lasâr. Bò tie seèn Marî bô Mártà né te loó sâ ndo.

² Marî sâ né ma mé lé naâ Fehtoò beèh kómó múmû gulè waá kwaá, à fò som mé yúlí feèh doò. Bó yeé ṅene tie boòn Lasâr baá baán,

³ bó tema njií nuaré déi ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, yíe-temé yeè baá baán ma.»

⁴ Yeésò yeé ṅgweé aá môn, à ye: «Beén Lasâr hên bú wúlá ndé ṅgwéh; boó né mân, te *sùsùm sie bò nùàr mé Càṅ, te terreb Njuna Càṅ ṅené yuo kelà teèn ndo.»

⁵ Ju Mártà bô òm mé Lasâr lé naâ Yeésò yoòr yilá dé gècên.

⁶ À yeé ṅgweé aá ju beèn sâ, à cer cu ká jomo cieé fà,

⁷ Jomo sâ ye bò mbòṅ a: «Béh nde cu ké Judê.»

⁸ Bò mbòṅ ye bú a: «Nùà fèh-njèh, née dàb sam mé bò *Jûf lé naâ ceér fòón, ye bó nde né wò tobé wulá. Wò hên baá cu mé gò ké teèn wa?»

⁹ Ye bó a: «Ṃgweéh yuoô maánjògò, nde wa liyili né suútenè mà. Sâ nuaá mé né suútenè gò doóné né ṅagâ mé né ká lè wóṅe ṅené, à gule cén ndé ṅwéh.»

¹⁰ Nuaá mé gò né cíbíteèn dé seèn mé ṅagâ yoòr sam, à nde né gule ceén loó.»

¹¹ À den cuù ye bó a: «Mbeí beèh Lasâr cer né lóm; mè nde né ké teèn ndeé, te mè nyimé som bú.»

¹² Bò mbòṅ ye bú a: «Fehtoò beèh, mo à né lóm, sâ à nde né taré yuo.»

¹³ Sâ Yeésò ye te bó ṅweé ko teèn, ye Lasâr kuú gi aá kèn. Mé njéh mene, bó ṅgwé kòmò ṅwéh, bó dé bòn munó seér né ye Yeésò jue né lóm dé gècèn.

¹⁴ Yeé baá môn, à tueé ṅagá bó ndo, ye bó a: «Lasâr baá komó ma.»

¹⁵ Jomo sâ à ye bó a: «Mè né mé vógó-temé felè biì dé gècèn. Lòu sam, mè lé ké doó sâ ná ṅwêh. Bó gi né ménâ felè biì, te bí kwaá njíi keéh temé yoòr mò teèn. Bí hin, béh nde ké kwarè seèn.»

¹⁶ Tomâs, mé bó yilá né huaán feèh doô deèn ndo, ye bò mbòṅ déi a: «Bí hin ké teèn, béh bò Fehtoò beèh nde kuú doóné.»

Nùàr te cio komo soòm

¹⁷ Bò Yeésò wa ké Betanî, sâ bó lé furú som aá Lasâr baá cieé nèà.

18 Betanî sâ né kwarè Jerusalem mân, yuoô teèn nde Jerusalem kílòmètà tagár wá ñgwêh.

19 Bò Jûf ñgún lé naá giì teèn kem ndeé, bó nde Mártà bô Marî cio tie boòn bieé weh.

20 Mártà ñgweé ñjií ndo, ye Yeésò baá ndeê, à nde bú ceér dueè kwa weh; Marî le dé seèn ké gwò.

21 Mártà wa ye Yeésò a: «Fehtoò mò, mo wò sé naâ doó, tie beèh sé lé kú ná ñgwêh.

22 Mé ñjéh mene, mè né koó ye kènê, mo wò bie ñjií Càn njeré déi, à nde né wò haá.»

23 Yeésò ye bú a: «Tie yeè nde cuù né lè cio komo yuoô.»

24 Mártà ye bú a: «Mè né koó ye, à nde né te cio komo yuo, dé sâ seèn né cieé cèrè jomò, lou mé bò nùàr doón nde gi né teèn komo yuo.»

25 Yeésò ye bú a: «Mè te cio komo som né nùàr koó, mè haá bú yòŋ. Nuaá mé né temé yoòr mò kwaá ñjií la kuú mene, à nde né komo yuo.

26 Nuaá mé né làn, mé né temé yoòr mò kwaá ñjií, dé seèn kú ndé cú ndo. Wò né temé teèn kwaá ñjií wa?»

27 Mártà ye bú a: «Nyea Fehtoò mò, mè né lom temé teèn kwaá ñjií, ye wò né *Nùà Còŋ, wò né Nùnà Càn mé sé naá ká te wónje mân ndeê.»

Yeésò ké te sà Lasâr

28 Jomo sâ Mártà nde mé òm seèn Marî tueé naáb wellê ndo, ye bú a: «Nùà fèh-ñjèh beèh waá baá kèn, à né wò yilá.»

29 Te Marî yeé nde ñgweé ñjií mân, à lo wuo ter kpar, à njege nde ké yoòr seèn.

³⁰ À wa, sâ Yeésò née ké sònò loô ye, à né bèh mé bô Mártà la kwaré naâ teèn.

³¹ Bò Jûf mé la naâ Marî ké gwò bilí bɔŋ den doô yeé ke, à tené nde aá mân, bó kem bele bú ndɔ, bó ye merré déi à nde cu né mbà ké felè sà yueé den.

³² Marî yeé nde ɲene njií Yeésò ké bèh sâ mân, à die sulí nde doó gulè seèn, ye bú a: «Fehtoò mò, mɔ wò sé naâ doó, tie beèh sé lé kú ná ɲgwêh.»

³³ Yeésò yeé ke, Marî né yueé, bò Jûf mé naá gii jomo seèn baá yueé, feh ɲellé bú ter, yili yuo bú lè.

³⁴ Ye bó a: «Bí bú furú né he wa?» Bó ye bú a: «Ndê kè kú yeé hên nɔ, Fehtoò beèh.»

³⁵ Yeésò yila yueé ndɔ.

³⁶ Bò Jûf duɔóm baá-re tueê ye: «À lé kɔ ye nyí bú gwaán kum aá!»

³⁷ Bò déi den cuù lètenè bɔòn ye: «Ŋgweéh bú nuaá mé lé naâ tácuɡó njolo kwɔɡɔ, sé naâ bɔó te Lasâr kú cú mà.»

Lasâr te cio komo sɔòm

³⁸ Jere bɔó cu Yeésò ɲèh, à nde ké sòn sà ndɔ. Sà hèllè lé naâ gbàŋ, bó sònòbò colo kwaá né tàmbàŋ taâ mân.

³⁹ Yeésò ye bó a: «Bí gùlù sòm taá sâ gùlù.» Mártà tieè Lasâr deèn ndɔ, ye bú a: «Á, à cer aá dòu baá cieé nèà nɔ, Fehtoò beèh, kènê à baá dulí.»

⁴⁰ Yeésò ye bú a: «Mè lé túé ná ɲgwêh, ye wò a: mɔ wò né temé yoòr mò kwaá njií, wò nde né terreb Càŋ ɲené wa?»

41 Bó gulu sòm taá hèllè ndɔ. Yeésò ke njií njolo ké te vulúu, ye: «Tele mò, mè vra baá wò mé wò né sòn mò faá bèh mân ñgweé.

42 Mè né gi dé mò kɔ́ ye cu dɔ́ŋ wò né yeé sòn mò ñgweé. Mé njéh mene, Tele mò, mè wò ké ter hên vra njií né te gam bòó mé né kwarè mò kaŋ den, te bó kwaá njií temé teèn, ye wò mè tema njií naá kɔ́.»

43 À yeé dua sòm aá, à yilá lɔgɔ njií ké ter, ye: «Lasâr, yùò kélâ!»

44 Nuaá mé lé naá kuú hèllè yuo kelà te sòn seèn ndɔ; sâ gule bô be mé njolo née gi lè cògò vuɔb den ye. Yeésò ye bó a: «Bí sè sòm bú vùòb yoòr, bí keéh njií bú.»

Kàgà-ndòn veên felè Yeésò

(Matíô 26:1-5; Mârk 14:1-2; Lûk 22:1-2)

45 Bò Jûf mé ndeè naá cio bieé doô yeé ñene aá môn, nùàr ñgún lètenè bɔ̀n kwaá njií gi temé yoòr Yeésò.

46 Bò déi nde seér cu bò *Farisiên kwa, bó tueé bó njií mé Yeésò la bɔ́ naá sâ.

47 Bò Farisiên bó bò *ñgàŋ sèmè dé kokoô yeé ñgweé aá môn, bó yilá bilí *mbàgà ju tarê ndɔ, bó ye: «Nùà hên baá fém bɔ́ maga, kènê béh bɔ́ nde né naàn?»

48 Mɔ à né mân bɔ́, béh né bú kwaá lɔ́, sâ bò nùàr nde gi né temé yoòr seèn kwaá njií, sâ bò Rôm bò ndeè né ñaar waâ, bó tɔb sòm gwà Càn koò, mé lò beéh mene.»

49 Cén déi lètenè bɔ̀n, yilí seèn né Kayîf, à lé naá ñgàŋ sèmè dé koò nyèmà sâ kɔ́, ye bó a: «Bí njeré déi kó ñgwéh lòù.

⁵⁰ Huom kela né mé nùà cén sòn bò mbeí kuú seér kóó, wanóŋ sâ lò nùàr nde né kóó cim seér.»

⁵¹ Sâ ngàŋ sèmè dé koô nyemà sâ lé naâ bú, à lé ngòr sâ mé feh seèn túé ná ngwêh, Càn lé sònò seèn tueé kwaá naâ kóó, ye Yeésò nde né felè bò Jûf kuú.

⁵² Gí cégé ngwéh lélán bò Jûf, à koró bilí cu nde né bò nùàr Càn wóŋ doóŋ bècénè kóó ndo.

⁵³ Sâ baá bèh mé bò Jûf dé kokoô lé kagá naâ kàgà-ndòn veèn teèn, ye bó nde lom né Yeésò wulá.

⁵⁴ Yeé baá môn, Yeésò geé mé ceér lètenè bò Jûf bèsóne yagá ndo. À yuo te tàbè sâ, à nde ser ké ya dueè lè loó déi mân, bó bò mbòn seèn cer den ké teèn; yilí loó sâ né Efraîmà.

⁵⁵ Sâ cieé koô bò Jûf mé bó yilá yeé *Páskà doô baá didì. Yeé nde aá feí, bò nùàr te tàbè lò sâ né kàn mé kàn kem yuo kelâ, bó né ké Jerusalem ndeé, te bó *sené bó, bó yieé yeé Páskà.

⁵⁶ Wa ké teèn, bó né Yeésò bieé foón, bó né ké *gwà Càn koô lètenè bòn bieé kuú, ye: «Bí dé bìi munó né naàn, bí ye hèn à ndeé né bèh cieé koô ndeé wa?»

⁵⁷ Sâ bò ngàŋ sèmè dé kokoô bó bò Farisiên lé wŋ kwaá gi aá, ye mo nuaré déi né bèh seèn kóó, bú a túé bó teèn, te bó nde sie wellê bú ma.

12

*Kómó múmû mé Marî lé naâ Yeésò gulè waá
(Matíô 26:6-13; Mârk 14:3-9)*

¹ *Páskà yeé le aá cieé ténjén, Yeésò nde cu ké Betanî lo Lasâr mé à lé komo soóm naâ lè cio doô.

² Wa ké teèn, bó ne haá bú kùrmò. Mártà lé yáb sâ geé naâ kóó. Yeésò bó bò mbeí mé Lasâr mene né yieé den.

³ Bó yeé baá yieé, Marî weh mbémbónj* kómó múmû mé keh tarê mân, à waá Yeésò gulè mé njéh, à fo som mé yúlí feèh seèn. Gwà doónj samé le gi lélánj múmû sâ.

⁴ Sâ Júdàs Iskariô, mbònj Yeésò mé nde né Yeésò go som doô, lé naâ doó sâ. À yeé ñene aá ménâ, ye:

⁵ «Ïgweéh kàgàlònj kómó múmû hên né dé gùm cieé seé yuií tagár mà. Bóó né naàn mé bó lòu gò sòm ñgwéh, te bó weh kàgàlònj sâ, bó geé haá mé bò saám bò wa?»

⁶ Sâ lemá jere bò saám bò hèllè ndo, Júdàs né seér yíb. À lé sie beéh mvugó kàgàlònj bòòn kóó, à né yeé be teèn yií, à ménâ tueé kuú né dé cí.

⁷ Yeésò deèn ndo, ye bú a: «Kwá ló ma hên den noónj! Kwá ló bú, à yurú njií né te cieé déi komó mò ndeè cer mé njéh dòu.

⁸ Dé bò saám bò, bí bó nde né cu doónj kóó; dé mò, béh bí kóó dèn ndé cú.»

Nyògò sòn veèn felè Lasâr

⁹ Bò *Jûf kókoó mbaá ñgweé njií ndo, ye Yeésò né ké Betanî, bó kem nde teèn, bó ké yoòr Yeésò ndé lòm cú, bó nde bilí baá mé Lasâr ke wellê mene. Lòu sam, Yeésò lé naâ bú te cio komo som.

12:3 12:3 Lúk 7:37-38 * **12:3 12:3** Mbémbónj dé maàn **12:8**
12:8 Deut. 15:11

10 Bò *ŋgàŋ sèmè dé kokoô yeé ñene aá môn, bó kaga ndòn, ye bó nde né Lasâr wulá som cuú,
 11 wanóŋ bò Jûf ngún baá bú ñené, bó né ceér bòn kwaá loó, bó temé kwaá njií seér yoòr Yeésò.

Yeésò nde aá Jerusalem yilá

(Matîô 21:1-11; Mârk 11:1-11; Lûk 19:28-40)

12 Cieé ñaga, cìlì nùàr mé wa gii naâ bèh *Páskà doô, ñgweé njií ye Yeésò baá ká Jerusalem ndeê ndo.

13 Bó nde ñgéh-teêr tená, bó né mé njéh kem ndeé, bó nde bú mé njéh còó wellê, bó né ceceér leéh ndeé, ye: «Lieé né mé Càŋ! Bú a, kúlú nyégé nuaá mé ndeè né mé yilí seèn hên kulù! Nùà Dueè bò *Iserála bò né bú!»

14 Yeésò kwa mbò vuomndeè ndo, à né ñgètenè ñaá den. Den né faá bó lé nyagá kwaá naâ te mvù Càŋe no, ye:

15 «Té vèh, loó Siyôŋ!†

Kè sâ ndeè né Nùà Dueè yeè.

À né ñgètenè mbò vuomndeè.»

16 Njií mé Yeésò bó bò nùàr né boó sâ, bò mbòn seèn lom cu sâ ñgwé kòmò ñgwéh gùm doóŋ. Be terrèb seèn yeé ñené yuo kelà baá bèsonè, bó nde ye munó ko ye bó lé naâ felè seèn te mvù Càŋe ménâ nyagá kwaá, bò nùàr bú hên boó né cí ma.

17 Bóó mé lé naá gii doó cu mé Yeésò lé komo soòm naâ Lasâr te cio doô, lé naá gii fém sâ mé bò nùàr tueé bele.

12:13 12:13 Ps. 118:25, 26 12:15 12:15 Zach. 9:9 † 12:15 12:15 Siyôŋ né yilí Jerusalem déi (1 Chr. 11:4-5).

18 Cìli nùàr lé bú ceér dueè ndeè naâ coó wellê dé cî.

19 Te bò *Farisiên yeé baá-re faá bèh mân ñené njií, bó yila lètenè boòn tueê ye: «Hèê dé hên baá dé mbaâ, béh bú njeré déi bó ndé cú, nùàr doón bú kem bele gi aá kèn!»

Yeésò bó bò Greêk

20 Cieé koô yeé feí baá, bò nùàr bilí gi ké Jerusalem bèh Càŋ duaà ndo. Lètenè boòn sá, bò Greêk déi lé naâ teèn,

21 bó ñgoró nde yoòr Filíp dé ké Becaida te tàbè Galilê, bó ye bú a: «Dé koô, béh gwaán né Yeésò ñenê.»

22 Filíp nde tueé keéh André; bó bú fà doón nde Yeésò ménâ tueé ndo.

23 Yeésò ye bó a: «Cu wulu baá kèn; kènê, be terrèb *Huaán Nùàr nde ye aá bèsóne ñené ñagá.

24 Mè né tueé ye bí a, mo bó mvum ñgwàgàm dòu fùrù ñjí ñgwéh te à vuaán, à nde né mé huún ménâ le den. Ko à kuú baá, te mvum yuo ye teèn ñgún.

25 Nuaá mé né feh seèn gagá, nde né lòu leér seér; nuaá mé né dé seèn cio ká lè wóŋe ñgoón, nde né feh seèn yili som, à kwa yòn tètàgà.

26 Nuaá mé gwaán né seé mò boô, bú a, yùò bèlè mè; sâ te nùà seê mò wa ye ké te bèh denè mò. Mè tueé bí, Tele mò nde né nùà seê mò ter jógó njií.»

Ngòr felè cio Yeésò

²⁷ Yeésò den cuù ndɔ, ye: «Kènê feh mò ñellé baá ter kèn, hên mè sònò tueé cu nde né-re kei? Cu mò wulù baá kɔ́; te mè tueé cu-re kènê ye Tele mò a: lùàgà sòm cú mè teèn lòu wa, wa naàn? Ñgweéh mè ká lè wónje nde kuú né bèh gèr mân ñenê mà.

²⁸ Mè tueé nyegé nde né ye Tele mò a: Tele mò, kènê sòm kék bá be terrèb yeè bèsónnè.» Yeé baá môn, hueh déi ñgulí ké te vulúu ndɔ, ye: «Mè lé naá gii be terrèb mò sòm keéh, mè nde cu né bú sòm keéh ndɔ.»

²⁹ Bòó mé lé naá gii doó sâ doónj ñgweé gi hueh doô, bò déi ye: né nu gwaán né kɔ́. Bò déi ye: né cìlì Càn tueé né bú ñjii.

³⁰ Yeésò deên ndɔ, ye bó a: «Hueh hên felè mò túé ñjì ñgwéh, tueé ñjii né felè biì.

³¹ Kènê bó nde aá ju felè wónj tená; bó nde né mgbè wónj kènê kwɔ́gɔ sòm.

³² Dé mò, mò bó jɔ́gɔ ñjii aá mè ter, mè nde né nùàr ñgún ká yoòr mò tulu ñjii.»

³³ Sâ, à bó ménâ tueé keéh den né gèh cio mé à nde né kuú sâ.

³⁴ À yeé baá mân tueé, cìlì nùàr ye bú a: «Bó nyagá kwaá né te mvù sòu beèh ye: Nùà Còn nde né cu doónj làn. Wò dé yeè môn tueé né dé kei, ye bó nde né *Huaán Nùàr ter jɔ́gɔ ñjii wa? Huaán Nùàr sâ né nèi wa?»

³⁵ Yeésò ye bó a: «Kènê, bí née mé ñagâ lètenè biì teèn; ñjèh cén, le me aá lòu. Bí gò cu mé née ñagá hên, te cibí bí siè cú. Mò sam, nuaá mé

gò né te cibi ndugó nde den né mbaá, à lè mè kó bèh.

³⁶ Sâ keí mé bí nées ṅagâ ṅené hên, bí kwá nji temé teèn, te bí den bò ṅeṅagâ bò.»

*Bò *Jûf mé temé yoòr Yeésò kwá nji ṅgwéh*

Yeésò yeé tueé gi aá ménâ, à sòm gò seèn ndò, à nde ké bèh ndón-ndòn leér den.

³⁷ À né mene fém hihiné toò bò Jûf bɔ́, mé njéh mene bó temé yoòr seèn kwá nji ṅgwéh.

³⁸ Sâ dɔ́ṅ bɔ́ gi né te yuo faá Esáyà *sòn-Càṅ lé naá giì léí jògò tueé kwaá nɔ, ye:

«Nùà Dueè, neì seèn temé te ṅgòr beèh hên kwaá njií né-re kɔ́?

Nùà Dueè terreb seèn mbaá feh kuú né mé neì?»

³⁹ Sé bɔ́ mene naàn, bó sé bɔ́n temé teèn kwá nji ná ṅgwéh; Esáyà sòn-Càṅ lé naá giì ménâ tueé ndò, ye:

⁴⁰ «Càṅ bele cugó seér aá bó njolo, te bó mé njolo ṅéné cú.

À calé sòm bó temé lè, te temé bɔ́n njèh mùnò kòmò cú ndò; ye te bó ká jomo yoòr nyí cú kó cú, te nyí bó yìlì sòm cú ndò.»

⁴¹ Mé Esáyà nde ménâ tueé, sâ à terreb Yeésò ṅene gi aá kèn,

⁴² ye bò nùàr nde né berón. Mé njéh mene, né mene bò kokoò bò lètenè bò Jûf, ṅún lé naá giì temé yoòr Yeésò kwaá njií. Njèh cén, bó lé veéh seér yeé bò *Farisiên: ye mɔ́ bó gwaán sòm bú

cie, bô Farisiên nde né bó gwà Càn kwogó som. Yeé baá mân, bó bú cie gwàn sòm cú.

⁴³ Bó lé gwaán kela seér naâ dé bô nuàr seén bó kóó, mé Càn.

Bòó mé nde né ju die

⁴⁴ Yeésò tueé logó njií ké ter ndo, ye bó a: «Nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií, à lélán yoòr mò kwá ní lòm ngwéh, à kwaá njií né yoòr nuaá mé temà naâ mè.

⁴⁵ Nuaá mé né mè ñené, ñene né nuaá mé temà naâ mè.

⁴⁶ Mè dé mò ká lè wónje ndeè né faá ñagâ no, te bôó mé kwaá njií né temé yoòr mò te cibi dèn cú.

⁴⁷ Nuaá mé né ngòr mò ngweé, à jòlò ngwéh, mè bú ju kóó sì ndé ngwéh. Lòu sam, mè nde seér naâ dé mò *wón yili som, mè bú bèh ju sii ndé ná ngwéh.

⁴⁸ Nuaá mé ka si njií mè doó, à ngòr mò gwàn ngwéh, sâ baá ye bèh ju seèn dieè: bô ngòr mò mé à tie teèn féla ní ngwéh doô, tena nde né ju seèn te cieé cèrè jomò kóó.

⁴⁹ Mè mé feh mò túé bèh. Tele mò mé temà naâ mè tueé naâ mè kóó, à ye mè a, ndé ménâ tueé.

⁵⁰ Mè né kóó ye, ndéb Tele mò né yeé yòn tètàgà ñar. Sâ, njií mé mè né yeé tueé dón, mè tueé yeé faá Tele mò tueé né mè kóó.»

13

Bò mbòn gule beè yagaà

¹ Sâ cieé ŋaga, baá *Páskà. Mé Páskà ndeè waá, sâ Yeésò kɔ gi aá ye cieé nyí ká te wónje ceré baá, nyí baá cu mé gò ké yoòr Tele nyí ma. À lé naá loôm bò dé seèn ká te wónje mé gècên mene gwaán, à bó gwaán nde den né ménâ, kɔ ndeè ceré baá kɔ́.

² Yeé baá mân, Yeésò bó bò mbòn seèn yieé bilí ndɔ. Sâ *Sátàn lé naá gi kàgà-ndòn veèn lè Júdàs ŋunà Simôn Iskariô yií, ye kɔ à Yeésò go som aá.

³ Mé njéh mene, Yeésò lé naá gi dé seèn kɔ́, ye nyí lé yuoó naâ ké beè Tele nyí Càn, nyí nde cu né beè Càn. Sâ, à né gi kɔ́ ye Càn njéh dɔ́ŋ haá kwaá gi né beè nyí ndɔ.

⁴ Bó bò mbòn seèn yeé baá yáb yieé, à komo wuo ter, à huar som cògò seèn dé felèbò, à weh táhòrò, à cam njií tenè.

⁵ À ber kwaá nòmò te ngàb déi mân, à yila bò mbòn seèn gule beè yagaà. Táhòrò mé à cam kwaá naâ tenè doô, à né bó gule mé njéh fo ŋemá.

⁶ À yaga waà mé njéh toò Simôn Piêr. Simôn Piêr ye bú a: «Fehtoò mò, wò yaga seér cu nde aá mè gule beè kɔ́ wa?»

⁷ Yeésò ye bú a: «Wò dé hên kènê ngwé kòmò ndé ngwéh, kɔ ndeè baá jomo.»

⁸ Piêr ye bú a: «Ndóg, wò mè gule beè kɔ́ yàgà sér ndé ngwéh!» Yeésò den cuù, ye bú a: «Mò mè wò gule beè yàgà kwá ngwéh, sâ wò gà njeré déi beè mò kwà ndé cú ndɔ.»

⁹ Simôn Piêr deén baá-re ndɔ, ye bú a: «Á sâ, mò né mân, Fehtoò mò, sâ lélán gulè jí cégé ndé

cú, wò yàgà bílí mè mé be bô feh mene!»

¹⁰ Yeésò ye bú a: «Nuaá mé kou ŋaga gi aá yo kèn baá ŋagásé, à yo mbei fà kòù dèn ndé cú, à yaga lom nde aá gule. Bí dé bìi ŋaga gi né ŋagaà dág. Njèh cén, bí dɔ́ŋ sam.»

¹¹ Sâ Yeésò né gi nuaá mé né sàrnýé lètenè bɔ̀n kɔ́. À lé ménâ tueé naâ dé cî, ye bó a: bí dɔ́ŋ sam.

¹² À yeé yaga gi aá bó gule, à su cu cògò seèn, à nde cu yí kwarè yâb. Jomo sâ ye bó a: «Njií mé mè bɔ́ naâ bí hên, bí né ŋweé komo wa?

¹³ Bí mè yilá né Nùà fèh-njèh, bí mè yilá Nùà Dueè, bí mè yilá yíí né teèn, mè tueé bí, mè né cî.

¹⁴ Mɔ̀ mè Nùà fèh-njèh, gùm Nùà Dueè dɔ́ŋ, né bí gule beè yaga, sâ bí lètenè bìi yàgà kú bèh ménâ ndɔ̀.

¹⁵ Mè la hên bɔ́ feéh naâ bí, te bí bɔ́ kuú den lètenè bìi mân.

¹⁶ Mè né tueé ye bí a, ndóg nùà seê beéh tele seê seèn hà̀m yó́gò bèh; nùà tebê nùà temâ hà̀m yó́gò ŋgwéh ndɔ̀.

¹⁷ Kènê, bí ŋweé baá kèn; mɔ̀ bí né ménâ bɔ́, bí nde né samésé den.

¹⁸ «Mè mò mé bí dɔ́ŋ túé njií ŋgwéh ndɔ̀. Bòó mé mè lé naâ bó balé weh, mè né bó kɔ́. Naâ ye te den faá né te mvù Càŋe nyagá den nɔ̀, ye: Nuaá mé né yáb mò yieé, bele seér cuù né mé mè kɔ́.

19 Mè bí toò hên tueé kwaá gi né te ndeè waà ye. Mò ndeè waà baá, te bí kwaá njií ye temé yoòr mò, ye hên né mè nuaá mé né nùà sâ bòn.

20 Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né nùà tebê mò ke nyegé dɔ́ŋ, ke nyegé né mè; nuaá mé né mè ke nyegé, ke nyegé né nuaá mé lé temà naâ mè ndɔ.»

Sàrnyé

(Matîô 26:20-25; Mârk 14:17-21; Lûk 22:21-23)

21 Yeésò nde tueé gií, sâ feh baá bú ter ñellé, ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, nùà cén lètenè bìi mè sar nde né kɔ́.»

22 Bò mbòn duɔ́m lètenè bɔ́n ke kuú ndɔ, ye à sâ jue né-re neì wa?

23 Sâ mbòn dé mé yila yeé Yeésò yoòr doô né kwarè Yeésò doó sâ cer den.

24 Simôn Piêr me njií bú mé be, ye bú a: «Jògò bíé náb ke Yeésò nùà sâ ye.»

25 Mbòn doô geér nde yoòr seèn ndɔ, bie njií ye Yeésò a: «Sâ dé sâ né neì mân, Fehtoò?»

26 Yeésò ye bú a: «Mè nde né dòu breêd te to cie weh, mè haá njií nuaré déi, sâ né nùà sâ.» À weh baá-re dòu breêd doô, à cie haá njií Júdàs ñunà Simôn Iskariô ndɔ.

27 Júdàs mé dòu breêd beè Yeésò weh, *Sátàn mé bú yoòr yilâ ndɔ. À yeé weh baá, Yeésò ye bú a: «Njií mé wò gwaán né bɔ́ sâ bó lòm kukwar!»

28 Kwòm njií mé Yeésò né bú tueé den sâ, bɔ́ mé né gi kwarè yâb sâ dɔ́ŋ ñgwé kòmò ñgwéh.

29 Sâ mvugó kàgàlòn̄ né yeé beè Júdàs ndo; bò déi munó baá-re ye merré déi Yeésò tema né bú bèh njèh cieé koô nge wellê, te gam bó. Bò déi ye merré déi Yeésò ye bú a: ndé bò saám bò njeré déi haá bele ndo.

30 Júdàs yeé weh aá breêd beè Yeésò, à yuo kela sa. Sâ baá cibítenè mân.

*Terreb *Huaán Nùàr*

31 Júdàs yeé nde aá, Yeésò ye bò mbòn̄ a: «Kènê terreb Huaán Nùàr ñené ñagá baá kèn. Be terrèb Càn̄ ñené yuo kelà baá cie.

32 Gèh dé mé Huaán Nùàr né bò nùàr be terrèb Càn̄ feh keéh hèn, Càn̄ mé feh seèn nde né bò nùàr be terrèb Njuna seèn bèsónè feh keéh, nde né toò hèn ndo.

33 Bò huaán mò, béh bí dèn màgà ndé cú! Bí nde né mè fɔón. Mè tueé né mé bí faá mè lé tueé naá mé bò *Júf nɔ, ye bó a: njèh cén, bí ké bèh denè mò wá kòmò ndé ñgwéh.

34 «Bí ñgwé cú ndéb mò dé feê: bí gwàn kú lètenè bì mé temé cén. Bí gwaán kuú lètenè bì faá mè né bí mé temé cén gwaán nɔ.

35 Mɔ bí né lètenè bì mân gwaán kuú, bò nùàr nde né mé njéh ñené kɔó ye bí né bò mbòn̄ mò.»

Ngòr felè Piêr

(Matíô 26:31-35; Mârk 14:27-31; Lûk 22:31-34)

36 Simôn̄ Piêr bie njií ndo, ye bú a: «Wò nde né he wa, Fehtoò beèh?» Yeésò ye bú a: «Dé kènê wò mè ké bèh denè mò sâ bèlè kòmò ndé ñgwéh; kɔ ndeè baá jomo, wò ndeè ye teèn.»

³⁷ Piêr ye bú a: «Mè wò jomo kènê bèlè ndé ñgwéh mé ñgei wa, Fehtoò beèh? Mè baá gi hên, né mene cio felè yeè, mè nde lom né dé mò kuú.»

³⁸ Yeésò bie ñjí cu, ye bú a: «Wò ye né mene cio, nyí nde né felè mò kuú sé wa? Mè né tueé ye wò a, lan mé kwaá sé nde tuagá, sâ wò yaáñ aá ñjó baá mbei tagár, ye nyí mè kó ñgwéh ma.»

14

Ceér mé ñaá nde né ké yoòr Teleè né Yeésò

¹ Yeésò den cuù, ye bó a: «Bí té ndiò, bí temé kwá ñjí lòm yoòr Càn mé yoòr mò ndo.

² Bèh denè né ké gwò Tele mò teèn ñgún, mè nde né bí bèh denè dé bì ké teèn nyegé kwaá ndo. Mò sé né nyeén, mè sé la bí mân túé ná ñgwêh.

³ Mò mè wa ké teèn, mè nyegé gi aá bí bèh denè, mè ndeè né cuù, mè weh bí, bí nde den ké yoòr mò, béh bí den bècénè.

⁴ Bí né gi ceér mé nde né ké bèh sâ kóó.»

⁵ Tomâs ye bú a: «Fehtoò beèh, béh bèh ndeè yeè kó ñgwéh, béh ceér kò nde né naàn wa?»

⁶ Yeésò ye bú a: «Ceér sâ né mè; gècên né mè, yòñ né mè ndo. Nuaá mé yoòr mò kélá ñgwéh, à ké yoòr Tele mò wá ndé ñgwéh.

⁷ Mò bí né mè kóó, sâ bí kò baá Tele mò kèn. Á sâ, kènê bí baá Tele mò kóó, bí ñene gi aá bú kèn.»

⁸ Filîp deên ndo, ye bú a: «Fehtoò beèh, fèh kék yeè béh Tele yeè teèn, te temé die béh lè.»

⁹ Yeésò ye bú a: «Hên baá dàb mé béh bí né kóó, wò mè ñéné kó ñgwéh wa, Filîp? Nuaá mé

ŋene aá mè, ŋene né Tele mò sâ. Wò tueé den cu né kei, ye: fèh kék béh Tele yeè teèn wa?

¹⁰ Wò née temé teèn kwá ní ŋgwéeh ye, ye mè né yoòr Tele mò, Tele mò né yoòr mò ndo wa? Bò ŋgòr mé mè né gi bí tueé hên dɔ́ŋ lè mò yùò ŋgwéh; né Tele mò, mé né yoòr mò, bɔ́ɔ den né seé seèn kɔ́ɔ.

¹¹ Bí kwá ní lòm temé te ŋgòr mò tég, ye mè né yoòr Tele mò, Tele mò né yoòr mò ndo. Hên né cegé mene te bò seé hên, bí ka teèn ŋéné kó ŋgwéh ye né môn wa? Bí kwá ní lòm temé te ŋgòr mò ndɔ́ŋ.

¹² «Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií dɔ́ŋ, nde né bò seé hên faá mè nɔ́ bɔ́ɔ, à nde né mé bò dé kokoò mene bɔ́ɔ bilí. Lòu sam, mè nde aá ké yoòr Tele mò ndeé.

¹³ Bò njií mé bí né gi mé yilí mò dua dɔ́ŋ, mè nde gi né bí ménâ bɔ́ɔ, te Huaán som keêh terreb Tele seèn bèsonè.

¹⁴ Sâ, mo bí né mè njeré déi mé yilí mò dua, mè njií sâ bɔ́ɔ nde né ménâ.»

Ndéb mé Cúcuí Ŋagâ

¹⁵ «Mo bí né mè gwaán, bí nde né sòn mò ŋgweé.

¹⁶ Sâ mè nde né Tele mò dua, te à tema njií bí nùà gàm déi, né Cúcuí mé gècên yoòr, te bí bó den beh kɔ́ɔ; nde né dé kèi cèn ndo.

¹⁷ Dé sâ bò *wón bò bú kwà kòmò bèh; lòu sam, bó bú ŋéné bèh, bó bú kó ŋgwéh ndo. Bí né bú dé bìi kɔ́ɔ; lòu sam, bí bó né kɔ́ɔ, à nde né lè bìi den.

18 Mè bí mé huún sì ló ndé ñgwéh, mè ndeè né ká yoòr biì cuû.

19 Le aá maànjé sâ wónj mè ñéné ndé cú, bí ñene lom nde né mè kóó. Lòu sam mè nde né làŋ, bí nde né làŋ ménâ ndo.

20 Mo baá lòu sâ, bí nde né ñgweé komo, ye mè né yoòr Tele mò, wa bí né yoòr mò, mè né yoòr biì ndo ma.

21 Nuaá mé né ñgòr mò ñgweé, né ménâ jolo, né nuaá mé gwaán né mè sâ. Nuaá mé gwaán né mè, Tele mò nde né bú gwaán, mè nde né bú gwaán ndo; mè ñéné yuo kela bilí ndeè né mé toò seèn mene.»

22 Sâ lètenè bò mbòŋ seèn, bò Júdas né fà, déi né Júdas, déi Júdas Iskariô. Bú mé né Júdas doô ye bú a: «Fehtoò beèh, bóó né naàn mé wò ñéné yuo kela cegé ndeè né toò beèh, wò toò bò *wónj bò ñéné yùò kélá ndé ñgwéh wa?»

23 Yeésò ye bú a: «Nuaá mé gwaán né mè, nde né ñgòr mò jolo. Sâ Tele mò nde né bú gwaán, bêh Tele mò fà doónj ndeè né ké yoòr seèn ndeé, béh bó den beh.

24 Nuaá mé mè gwàn ñgwéh, ñgòr mò jòlò ndé ñgwéh ndo. Mè bò ñgòr hèn mé feh mò túé ñgwéh, né Tele mò nuaá mé lé temà naâ mè, tueé né bí kóó.

25 «Mé ñjéh mene, béh bí née kóó ye, mè bí bò ñgòr hèn tueé den né dé cí.

26 Le aá maànjé nùà gàm biì nde aá waâ. Né Cúcuí Ñagâ, Tele mò tema ñjii ndeè né bú mé yilí mò. Mo à waà baá, à nde gi né bí ñjèh doónj feh, à nde cu né bí bò ñgòr mò doónj feh ko cu ndo.

²⁷ «Mè hên kwaá lo né bí dolê, né mboó mò. Njèh cén, mè bí lòu faá bò nùar lab yeé nɔ, làb ngwéh. Bí té njeré déi ndiò, bí té vèh ndɔ.

²⁸ Bí la naá gii ngweé, mè la ye bí a: mè nde né yuo; mé njéh mene wa, mè nde cuù né ká yoòr bìi ndeê ma. Mè tueé bí, mo bí sé la né mè gwaán, bí sé la né lòu samé seér, ye mè nde né ké kwarè Tele mò; à né nùà koô kɔó mé mè.

²⁹ Mè bí toò hên tueé kwaá gi né te ndeè waà ye. Mo ndeè waà baá, te bí kwaá njií ye temé teèn.

³⁰ «Kènê mè bí njèh kókoó túé màgà ndé cú; mgbè wôn baá ndeê. Njèh cén, à mé terreb felè mò sam.

³¹ *Wón a, kékɔò ye mè né lom Tele mò gwaán faá cí nɔ; wón a, kɔó ye mè boó lom né faá Tele mò lé tueé naâ mè ndɔ.»

À yeé tueé gi aá mân, ye bó a: «Bí wùò ter, béh yuo doó hên yuoò!»

15

Yeésò né tou dé bagà

¹ «Mè né dé mò tou* dé jéjêg. Tele mò né nùà njèh, à tou sâ kie né kɔó.

² Bò béh mò mé tàb wá ngwéh doón, à né yeé bó koré som. À mbellé nyegé bòó mé né tàb waá, te bó wa sagá cu déi.

³ Bò ngòr mò sie dilí nyegé gi aá bí dé bìi kèn.

⁴ Bí dèn nyògò dèn yoòr mò, faá mè né yoòr bìi den nyogó den nɔ. Mo béh tou te meí tou nyògò dèn ngwéh, à tàb wá kòmò ndé ngwéh. Mo bí

* **15:1 15:1** Yilí tou mé Yeésò tueé né sâ né "vigne".

yoòr mò nyògò dèn ñgwéh, bí tàb wá ndé ñgwéh ménâ ndò.

⁵ «Mè dé mò né meí toû, bí né béh mò. Nuaá mé né yoòr mò nyogó den, mè né yoòr seèn nyogó den dɔ́ŋ, tàb kókoó wa nde né kɔ́; wanɔ́ŋ bí njeré déi bó kòmò ndé ñgwéh, kɔ̀ mè né teèn, sâ ye.

⁶ Nuaá mé dé seèn yoòr mò nyògò dèn ñgwéh, ñogɔ die gi aá ké doó faá béh toû, bó ñuaán fu njií tuar, à ñgie yuo.

⁷ Mɔ bí nyogó den né yoòr mò, bí né mé ñgòr mò lè ñgulí den, sâ bí dua mene njií mé bí né gwaán dɔ́ŋ, bí nde né kwa gií.

⁸ Mɔ bí né lom tàb mé gècèn mene waá, bí né mé ñjéh feh keéh ye bí né bò mbòŋ mò sâ. Terreb Tele mò nde né teèn ñené ñagá.

⁹ «Mè bí gwaán lom né faá Tele mò né mè gwaán nɔ. Bí dèn nyògò ndé lòm yoòr mò nɔ́ŋ, bí kó lòm mè.

¹⁰ Mɔ bí né ñgòr mò jolo, temé mò nde né yoòr biì le; faá mè né sòn Tele mò ñgweé, temé seèn le yoòr mò nɔ.

¹¹ Mè bí ménâ tueé kuú né ye te bí den lom mé vógó-temé faá mè nɔ, te bí samé gi mé gùm mene.

¹² «Ndéb mò né mân: bí gwàn kú lètenè biì mé temé cén faá mè gwaán né bí nɔ.

¹³ Gwaân dé koô mé nùàr nde né bèsónè sɔm keéh, né yòŋ seèn felè bò mbaábɔ̀n siì.

¹⁴ Mɔ bí né faá mè tueé nê nɔ bɔ́, sâ bí né bò mbeí mò,

¹⁵ mè bí bò seé bò yílá ndé cú. Lòù sam, nùà seê beéh ndègè tele seê seèn kó bèh. Dé bìi, mè feh keéh gi aá bí ndègè bò njií mé mè né ké sònò Tele mò ñgweé kèn. Bí kóo ye, bò mbeí mò né bí.

¹⁶ Bí lé mè kóo bàlè wèh lógó ná ñgwèh, mè lé balé weh seér naâ bí kóo, mè jege haá bí seé beè, ye bí a, ndé wá tàb, te tàb bìi sâ le ter. Sâ doóné né te Tele mò haá laré bí bò njií mé bí dua né mé yílí mò.

¹⁷ Mè taga lom né bí gwaân: bí gwàn kú dèn lètenè bìi cu doóné mé temé cén.»

**Wóné né Yeésò bó bò mbòñ seèn bunó*

¹⁸ «Mò wóné né bí bunó, bí kóo ye wóné lé bunó lógó naâ mè, te bunó ye bí ma.

¹⁹ Mò bí sé né bò wóné bò, wóné sé naâ bí gwaán, ye bí né bò nùàr nyî. Á seèn môn sam; mè bí balé weh gi aá kèn, bí bò nùàr seèn sam cuú, à bí bunó né mé ñjéh.

²⁰ Bí mùnò kó cú faá mè lé tueé naâ bí no, mè lé ye bí a: ndóg, nùà seê beéh tele seê seèn hàmm yógó bèh ma. Mò bó lé naâ mè bunó, sâ bó bí bunó nde né ménâ ndo. Mò bó lé naâ ñgòr mò jolo, sâ bó nde né dé bìi ménâ jolo ndo.

²¹ Mè tueé bí, bó bí bò njií hên doóné bóo gi nde né felè mò. Lòù sam, nuaá mé lé tema njií naâ mè, bó bú kó ñgwéh.

²² «Mò mè sé ká yoòr boòn wá ná ñgwèh, mè tueé bó ñgòr Càŋ, ju sé bó mé veên boòn siè ná ñgwèh. Dé kènè, bó mé sòn sam cuú.

²³ Mè tueé bí: nuaá mé né mè bunó, bunó bilí né mé Tele mò mene.

²⁴ Seé mé nuaré déi sé bó kòmò ná ŋgwêh, mɔ mè sé lètenè bɔ̀n bó ná ŋgwêh, bó sé mé ju yòr ná ŋgwêh ndɔ. Á, bó ŋene gi aá kèn, bó mè bunó seér né lòu, bó né Tele mò bunó. Ŋgweéh sâ bó né mé ju yòr wa?

²⁵ Sâ dɔ̀ŋ bɔ̀o gi né te yuo faá bó lé nyagá kwaá gi naá te mvù sòu bɔ̀n nɔ, ye: Bó bunó weh né mè mbaá, kwòm sam.»

²⁶ Jomo sâ Yeésò den cuù, ye bó a: «Nuaá mé gam nde né bí baá ndeê: né lom Cúcuí jéjêg mé né ké beè Tele mò. Mè nde né bú temá njií, à yuo ndeè né ké yòr seèn, à sòn mò tueé nde né kɔ́o.

²⁷ Bí nde né sòn mò tueé ndɔ; lòu sam, ké bèh duɔ̀m béh bí lé naá kɔ́o.»

16

¹ «Mè bí ménâ tueé den né ye te ndèm bìi yúa cú.

² Bó nde né bí te *gwà sòu kwɔ̀gɔ som. Cu déi nde né teèn, bó nde né bí lòu wulá. Bòó mé wula nde né bí sâ nde né munó, ye bó sâ bɔ̀o né seé Càŋ ndɔ.

³ Bó nde né môn bɔ̀o gɔ. Lòu sam, bó Tele mò kó ŋgwéh, bó mè kó ŋgwéh ndɔ.

⁴ Mè bí toò hèn tueé kwaá né, ye mɔ ndeè baá bí cu sâ kwa, te bí kɔ ye, mè lé naá gi bí mân tueé.»

Seé Cúcuí Ŋagâ

À den cuù, ye bó a: «Mè lé bí mân ké bèh duoôm túé ná ñgwèh. Lòu sam, béh bí lé naá nées kóó ye.

⁵ Dé kènê baá gò mò, mè nde cu aá ké yoòr nuaá mé lé temà naâ mè. Bóó né naàn mé lètenè bìi nuaré dèi teèn bíé kè ñgwéh, ye mè a: wò nde né he wa?

⁶ Sâ tueé né ye, kú né bí ñjèh bóó; bóó né bí mé ñgòr mò.

⁷ Á sâ, mè tueé lom né bí gècên ndo, ye bí a: dé bìi, huom kela né dé mè nde ménâ. Mo mè môn ndé ñgwéh, nùà gàm bìi ká yoòr bìi wá ndé ñgwèh ndo. Ko mè nde, te mè tema ñjii ye bú.

⁸ «Mo à ndeè waà baá, à nde né bò nùàr ká te wónje feh keéh, te bó gwaán komo ye veèn boòn né veèn ma. Bó gwaán komo gècên mò ndo, bó ñene ko gèh dé mé Càn nde né ju tená.

⁹ Veèn mé à nde né bó feh keéh sâ, ye bó temé yoòr mò kwá ñjii ñgwéh ma.

¹⁰ Dé gècên mò, mo mè ñaá nde cu aá ké yoòr Tele mò, mé bí mè ñéné ndé cú doô, gècên mò nde né teèn ñené ñagá ndo.

¹¹ Dé ju tenâ, gèh dé mé ju né mgbè wôn karé sie, bó nde né mé njolo ñené.

¹² «Mè nées cu bí mé bò ñjèh tueê ká lè mò silí den ye. Ñjèh cén, bí bó kènê yóló kòmò ndé ñgwéh.

¹³ Mo Cúcuí Ñagâ jéjég sâ ndeè waà baá, à nde né bí bèh gècên doón feh gií. À ndeè mé feh seèn mbaá túé wèh ndé ñgwéh ndo, à tueé lom nde né dé mé à ñgweé naâ ké jomo; ñjii mé ndeè né waà doón, à nde né bí tueé kwaá.

14 À terreb mò cie som keéh nde né kɔ́. Lòu sam, à ñgòr ñgweé nde né sònò mò, te à tueé ye bí.

15 Bí kɔ́ ye, ñgúlú Tele mò dɔ́ŋ né gi beè mò. Mè tueé né dé cî ye bí a, bò ñjií mé Cúcuí Ñagâ tueé nde né bí dɔ́ŋ yuo gi ndeè né sònò mò ma.»

Yúlá-temé nde né vógó-temé ñaá

16 À den cuù, ye bó a: «Le aá maànjé bí mè ñéné ndé cú, te jomo sâ maànjé bí ñene cu ye mè.»

17 À yeé tueé aá bó mân, bò mbòŋ seèn déi duòŋm lètenè bɔ̀n tueé beleè ndɔ, ye: «Dé sâ tueé né kei, mé à ye béh a: le aá maànjé béh nyí ñéné ndé cú, te jomo sâ maànjé béh ñene cu ye nyí wa? Mé à ye: lòu sam, nyí ñaá nde cu aá ké yoòr Tele nyí doô ndɔ wa?»

18 Bó den cuù ye: «Sâ tueé né gèh le aá maànjé dé heè? Dé mé à gwaán né tueé sâ, béh bú ñgwé kòmò ñgwéh.»

19 Yeésò ñgweé kɔ ndɔ, ye bó gwaán né mé nyí bieé ñjií, à tueé ñjií baá-re ye bó a: «Mè la ye bí a: le aá maànjé bí mè ñéné ndé cú, te jomo sâ maànjé bí ñene cu ye mè. Mè yeé tueé mân, bí bò ñhèh lètenè bìi hèn bie kuú den né teèn wa?

20 «Mè né tueé ye bí a, dé bìi bí nde né yueé; *wóŋ dé seèn samé seér nde né lòu. Temé nde né bí lè ñgwerré; mé ñjéh mene yúlá-temé bìi nde cu né vógó-temé ñaá seér.

21 Mɔ ma déi nde aá huaán ñar, né yeé bú ménâ yulá; sâ lòu sam, à muno ñjií lom né núr nyeèr felè seèn. Mɔ huaán baá ká cie, à nde cu

né núr nyeèr hèllè nyen njií. Nde né felè vógó-temé ŋuna seèn mé à la ŋar kwaá naâ doô.

²² Nde ménâ mé bí ndo; kènê bí né mé yúlá-temé. Mé njéh mene, mo mè ndeè ŋene cu aá bí, temé bìi nde né lòu vógó seér; nuaré déi ndeè bí vógó-temé sâ beè lùàgà sòm ndé cú.

²³ «Lòu sâ, njèh doŋ den nde né njolò bìi ŋagásé, bí mè lòu bíé só ndé cú. Mè né tueé ye bí a, bò njií mé bí dua né mé yilí mò doŋ, Tele mò nde né bí haá gií.

²⁴ Ngweéh, wa hên bí née njeré déi mé yilí mò dùà ngweéh ye wa? Bí dùduaà, bí nde né kwa, sâ te temé bìi sagár gi ye lè.»

*Yeésò yógó baá *wón*

²⁵ «Mè bí njèh hên doŋ tueé keéh gi yeé te kàne te kàne. Cu déi ndeè né waâ, mè bí njèh te kàne sì kéh ndé cú, mè tueé ŋagá seér nde aá bí felè Tele mò lòu.

²⁶ Te lòu sâ bí bò njèh mé Tele mò bie njií lom aá mé yilí mò; mè bú felè bìi lòu bòn só ndé cú ndo.

²⁷ À né gi bí mé feh seèn gwaán. Lòu sam, bí né mè gwaán, bí né temé yoòr mò kwaá njií, ye mè lé yuoó naâ beè seèn.

²⁸ Né bòn, mè lé yuoó naâ ké te vulúu beè Tele mò, mè suagà ká te wónje. Kènê, mè kwaá lo cu nde aá wón, mè nde cu ké yoòr Tele mò.»

²⁹ À yeé tueé gi aá mân, bò mbòn seèn ye bú a: «Kè-re sâ no, kènê wò tueé ŋaré njií lom aá juar, wò kàn sili só cú.

³⁰ Kènê béh ko gi aá kèn, ye wò né gi njèh doŋ koó, wò jògò naá gi njèh bieê beè ngweé, te béh

nde ye bieé den. Béh temé yoòr yeè hên kwaá njií né dé cî, ye wò lé yuoó naâ ké beè Càn.»

³¹ Yeésò deên ndo, ye bó a: «Bí baá ye gwaán sâ no.

³² Mè tueé bí: cu baá ndeê, hên baá giì cí. Cu mé bí nde gi né teèn durá ñellé, waà baá; nùà kàn nde né gwò seèn dula yilá, mè le mé huún. Mé ñjéh mene, ndóg, mè mé huún sam: bêh Tele mò né kóó!

³³ Mè né bí mân toò tueé kwaá, ye te bí mban nde gi yoòr mò, temé die bí lè. Mè tueé bí, dé ká te wónje bí nde né mé gèr kwaré. Mé ñjéh mene, bí siè lòm temé tég, mè yogó gi aá wónj kèn!»

17

Yeésò né Càn felè bò mbòn seèn dua

¹ Yeésò yeé tueé gi aá mân, à ke njií ké te vulúu ndo, ye Tele a: «Tele mò, cu wulu baá kèn. Sòm kèh be terrèb Ñuna yeè bèsonè, te Ñuna yeè sòm njií be terrèb yeè ter ndo.

² Ngweéh wò lé terreè felè bò nùàr doónj haá giì naâ beè seèn wa? Wò lé naâ tueé ye bú a, há yònj tètàgà mé bòó mé wò haá kwaá né beè seèn.

³ Mo bó ko baá wò, Càn jéjég, bó ko cu Yeésò *Nùà Còŋ mé wò lé naâ tema njií, sâ né yònj tètàgà sâ.

⁴ Tele mò, mè feh gi aá bò nùàr ká doó be terrèb yeè kèn, mè boó gi aá seé mé wò lé tueé naâ mè ndo.

⁵ Sâ kènê Tele mò, kwá mè den yila cu te dene koó mò ké yoòr yeè doó; lo naâ bèh denè mò, sâ wónj née dùòm ñgwéeh ye.

⁶ «Mè feh keéh gi aá wò mé bòó mé wò lé yilá kwaá naâ beè mò ká lè wónḡ kèn, kènê bó né gi wò kɔ́. Bó lé naâ bò dé yeè, wò lé bó haá kwaá naâ beè mò, bó jolo kɔ́ gi aá ṅḡòr yeè kèn.

⁷ Kènê bó né gi kɔ́ ye bò njií mé né ká beè mò dɔ́ṅ né gi dé yeè; wò lé haá naâ mè kɔ́.

⁸ Lòu sam, bò ṅḡòr mé wò lé ye mè a ndé bó tueé dɔ́ṅ, mè bó tueé gi aá kèn, bó gwaán gi aá ndɔ́. Bó ṅene kɔ́ gi aá kènê ye, mé gècên mene, mè lé yuoó naâ ké beè yeè, bó né temé teèn kwaá njií, ye wò lé temà naâ mè kɔ́ ndɔ́.

⁹ «Mè tétég dua né wò felè bò sâ bò, Tele mò. Mè bò *wónḡ bò júé ṅḡwéh, mè dua lom né wò felè bòó mé wò lé haá naâ mè hèn, bó né dé bɔ̀n bò nùàr yeè.

¹⁰ Bò njií mé né gi dé mò dɔ́ṅ né dé yeè; bò dé yeè né gi bò dé mò ndɔ́; terreb mò cie ṅené yuo kelà né yòr bɔ̀n.

¹¹ «Kènê mè dé mò ká lè wónḡ sam cuú, mè nde cu nde aá ké yòr yeè; dé bɔ̀n, bó née ká te wónḡ ye. Càn ṅagâ Tele mò, kúru bílí kwá bó ka yeè mé terreb yeè mé wò lé haá naâ mè dò; kúru bílí bó, te bó ṅa bílí gi cén, faá bélò né cén nɔ́.

¹² Cu mé béh bó lé naâ kɔ́, mè lé kúru nyegé naâ bó kɔ́. Lé naâ mé terreb yeè mé wò lé haá naâ mè, cén déi lètenè bɔ̀n lèr lè ṅḡwéh ndɔ́. Gi lom né ka nuaá mé sé naá kaà dé seèn leér sâ, te yuo faá bó nyagá kwaá né te mvù Cànḡ nɔ́.

¹³ Kènê mè baá ké yòr yeè ndeê, mè ká te wónḡ mân tueé den cu née ye te bó den dé bɔ̀n

mé wógó-temé faá mè nɔ, te temé bɔ̀n gùm dɔ̀ŋ sagár gi lè ndɔ.

¹⁴ «Mè tueé gi aá bó ñgòr yeè kèn. Wóné né bó bunó ndɔ. Lòu sam, wóné ye bó bɔ̀ nùàr nyí sam, faá mè nùà wóné sam ndɔ.

¹⁵ Mè túé ñgwéh ye wò a, yílá sòm bó ká te wóné yilà; mè tueé seér né ye wò a, kúru nyégé bó, te táhòrò bó kè mà cú.

¹⁶ Bó dé bɔ̀n bɔ̀ wóné bɔ̀ sam, faá mè nùà wóné sam doò nɔ.

¹⁷ *Sènè ñágá kwá lòm bó mé gècèn yeè bè só nè; gècèn yeè sá né ñgòr yeè.

¹⁸ Mè tema njií né bó wóné dɔ̀ŋ, faá wò lé tema njií naâ mè ká te wóné ndɔ nɔ.

¹⁹ Mè wò gùm mò hèn *semé haá kuú né felè bɔ̀n, te bó den lom *senésé dé kè cèn.

²⁰ «Mè wò felè bɔ̀n dùà lòm cú, Tele mò; mè dua cu né wò felè bɔ̀ mé ñgweé nde né ñgòr yeè sònò bɔ̀n, bó kwaá njií temé yoòr mò ndɔ.

²¹ Mè ye wò a, te bó dɔ̀ŋ bilí ña lom cén, bó den ndeè yoòr beèh, faá wò né yoòr mò, mè né yoòr yeè nɔ. Te bó nyogó bilí bècènè, wóné kɔ ye wò lé tema njií naâ mè kɔ́.

²² Mè jɔgɔ njií né bó ter, faá wò né mè jɔgɔ njií nɔ; te bó ña cén faá bélò né cén hèn nɔ:

²³ mè né yoòr bɔ̀n, wò né yoòr mò, sá te bó te yuo nyegé cén bagasé mân, te bɔ̀ wóné bɔ̀ ñene môn, bó kɔ ye wò lé tema njií naâ mè kɔ́, wò gwaán né bó faá wò gwaán né mè ndɔ ma.

²⁴ «Tele mò, wò lé bó haá kwaá naâ beè mò, mè né gwaán ye béh bó nde den ké bèh denè mò kɔ́, te bó ñene kɔ be terrèb mò tèn. Wò mè

gwaán né mé temé cén, wò lo mè terreb koô haá naâ ké yoòr yeè sâ wón̄ nées dùòm ñgwéeh ye.

²⁵ «Tele mò, kè ñjí kán, wò mé be gécên yeè mene, wón̄ wò ñéné kó ñgwéh, mè kò cegé né wò kóó; bò hên bò né ñéné kóó ye wò lé tema ñjí naâ mè kóó.

²⁶ Mè feh gi aá bó yilí yeè kèn; mè nde cu née bó yilí yeè ménâ feh den ye, te gèh gwaân mé wò né mè gwaán doô den lètenè bòn, te mè den lè bòn môn ndo.»

18

Bèh Yeésò sieè

(Matíô 26:47-56; Mârk 14:43-50; Lûk 22:47-53)

¹ Yeésò yeé tueé gi aá mân, à weh bò mbòn seèn ndo, bó bó sela yuo kela nòmò Kiderôn̄ kèb yágà. Sâ yí jomo nòmò sâ lé naâ ñueèh sògò déi. Yeésò bó bò mbòn seèn lé yila ndeè naâ teèn.

² Sâ Júdàs sàrnýé né gi bèh sâ kóó ndo. Lòu sam, Yeésò bó bò mbòn seèn lé naá beéh teèn bilí ndeé.

³ Lòu sâ Júdàs kem sie bòn̄ bò sójì beè; bó bó nde yí teèn. Bò *ngàŋ sèmè dé kokoô bó bò *Farisiên sòm haá cu bú bò sójì dé bòn̄ ndo, bó bó kem nde ké teèn mé gwaga beè-beè, bó né mé we beè-beè ndo.

⁴ Sâ Yeésò kò gi aá ñjí mé nde né felè seèn kelá ndo. À yeé ñene aá ménâ, à go ña yuo kelá ká toò bòn̄ juar ndo, ye bó a: «Bí fón̄ yeé nèi wa?»

⁵ Bó ye bú a: «Béh fón̄ né Yeésò nùà Najarèt.» Ye bó a: «Mè hên.» Sâ bó bò Júdàs sàrnýé né gi doó sâ doón̄ njebá den.

⁶ Te Yeésò yeé nde tueé njií ye bó a, nyí hên mân, bó kem cu cu gè jomo mágu mágu, bó né doó jógó dielé ndeé.

⁷ À den cuù, ye bó a: «Bí ye bí foon yeé nei á?»
Bó ye bú a: «Béh foon né Yeésò nùà Najarêt.»

⁸ Ye bó a: «Ŋgweéh mè ye bí a, mè hên wa? Mò hên bí foon den né mè, sâ bí kwá ló bò hên bò cu cu dé boòn lo.»

⁹ Kò seèn boó ka mân jéjég, te yuo ye faá à la tueé naâ ye Tele seèn a: bò nuaá mé à lé haá kwaá gií naâ beè nyí doón, nyí cén déi teèn lèr ló ngwéh ma.

¹⁰ Sâ Simôn Piêr naâ mé bòu beè, à sua soóm ndò, à mvur tena si njií nuaré déi tie gaâ doó. Lé naâ nùà seê ngàn sèmè dé koô. Yilí nùà hèllè lé naâ Malkùs.

¹¹ Yeésò yeé ñene aá môn, à yiín Piêr, ye bú a: «Yí ní cú bòu yeè lè kórè doón. Wò né munó ye ngàb gèr mé Tele mò haá né mè doô, mè bú wèh ñué ndé ngwéh wa?»

*Yeésò ké toò *Hána*

¹² Bò bòn sóji bó bò kwaá-taâb boòn mé bò sóji dé bò Jûf doón kem sue gi Yeésò yoòr, bó sie kaga bú ndò.

¹³ Bó jògò bú weh njií logô ké lo Hána. Né gùnà Kayîf mé né *ngàn sèmè dé koô te nyèmà bú sâ kóó.

¹⁴ Sâ Kayîf lé feéh naâ bò Jûf kóó, ye bó a: «Huóm kela né dé mé nùà cén kuú seér te sòn bò mbei doón kóó.»

*Piêr yila njó yaân**(Matíô 26:69-70; Mârk 14:66-68; Lûk 22:55-57)*

¹⁵ Simôn Piêr bô mbòn cén dèi yuo bele Yeésò ndo. Mbòn dé sâ, ngàn Càn dé koô lé naâ bú dé seèn kóó nyegé; yeé baá ménâ, à wa dé seèn ké teèn, à yila bele Yeésò ké lè bògò ngàn sèmè sâ.

¹⁶ Piêr njebá le dé seèn ké tütúlù bògò. Te mbòn dé mé ngàn sèmè dé koô né bú kóó doô yeé cu cuù, tueé nyegé baá ma mé njebá tena né te hin doô, à yí keéh ye Piêr.

¹⁷ Ma mé njebá tena né te hin hèllè deên ndo, ye Piêr a: «Wò hên, wò mbòn nùà hên sam wa?» Piêr ye bú a: «Ndóg, mè sam!»

¹⁸ Sâ dùlù baá dólé ndo, bò seé bò bó bò sójì la naâ we cie fuú kwaá, bó né njebá ñuagá den. Piêr yeé ñene aá ménâ, à njebá nde kwarè bòn we ñuagá ndo.

*Yeésò ké toò *ngàn sèmè dé koô**(Matíô 26:59-66; Mârk 14:55-64; Lûk 22:66-71)*

¹⁹ Yeé baá mân, ngàn sèmè dé koô duóm Yeésò bò ñhè felè bò mbòn seèn bieê, à né bú felè bò ñhè feh seèn bieé ndo.

²⁰ Yeésò ye bú a: «Mè bò nùà ñhè doón tueé njií yeé ké ter; mè feh den yeé te *gwà sóù, bò dèi te *gwà Càn koô; bò Jûf né yeé teèn bilí ndeé; mè njeré dèi lòu túé lèr bèh.

²¹ Wò mè ménâ bie né dé kei wa? Bíé nji mé bòó mé lé naá gii ñgweé, bó nde né wò tueé, bó né gi kóó.»

²² Yeésò yeé baá mé bú mân tueé njií, sójì dèi naâ kwarè seèn, bó bú, ye bú a: «Wò mé ngàn sèmè dé koô mân tueé den né dé kei wa?»

23 Yeésò deên ndo, ye bú a: «Mo mè tueé né ve, fèh kékè mè bèh veên mò sâ. Á, mo mè tueé yíi né teèn, wò mè bo né dé kei wa?»

24 Jomo sâ *Hána ye bó há nji bú mé Kayîf ndo. Bó weh nji baá-re bú ké toò Kayîf, ñgàŋ sèmè dé koò, sâ à née te yui ye.

Yâŋ njó Piêr dé jomò

(Matíô 26:71-75; Mârk 14:69-72; Lûk 22:58-62)

25 Sâ Simôn Piêr née ka dé seèn cu sâ we ñuagá den ye. Bó bie nji ye bú a: «Wò hên, wò mbòŋ nùà hên sam á?» Piêr cam cu, ye bó a: «Ndóg, mè mbòŋ seèn sam.»

26 Sâ nùà seê *ñgàŋ sèmè dé koò cén déi né doó sâ, à né nùàr nuaá mé Piêr la ko tené soóm naâ bú tie doò; à ye Piêr a: «Ŋgweéh mè la ké ñueh ñenè naâ bí bú wa?»

27 Mé ñjéh mene, Piêr cam cu. À yeé baá ménâ cam, kwaá cên tuaga lo bú teèn ndo.

*Yeésò ké toò *Pilátò*

(Matíô 27:1-2, 11-14; Mârk 15:1-5; Lûk 23:1-5)

28 Cieé yeé ñaga baá, bó weh Yeésò ké toò Kayîf, bó nji bú ké lo ñgómna Pilátò. Wa ké teèn, bò Jûf dé boòn ké lè bógò yíla ñgwéh, ye te sóú boòn bó lóro cú, bó yieé kwa yáb *Páskà.

29 Pilátò lé ñenè naâ cí, te à yuo kela ye ké cie yoòr boòn, ye bó a: «Bí nùà hên sie né mé ñgei wa?»

30 Bó ye bú a: «Mo sé la nùà veên ná ñgwéh, béh sé bú ká toò yeé siè nji ná ñgwéh.»

31 Pilátò ye bó a: «Sâ mo né mân, bí wèh yuò mé bú weéh, bí nde tena ju felè seèn mé feh biì

faá *sóú bìi tueé yeé sâ.» Bò Jûf ye bú a: «Ndóg, béh dé beèh mé terreèb nùàr wulâ sam.»

³² Hên doón bɔ́o gi né, te yuo faá Yeésò lé tueé naâ nɔ; sâ gèh cio mé à nde né kuú, à lé naá giì jògò tueé kwaá.

³³ Yeé baá mân, Pilátò yila nde cu gè jomo ndɔ, à yilá njií Yeésò, ye bú a: «Mgbè bò Jûf né wò wa?»

³⁴ Yeésò ye bú a: «Wò mân munó né kɔ́o, wa bó tueé né wò lòu wa?»

³⁵ Pilátò ye bú a: «Wò ñene mè né nùà Jûf wa? Bòó mé bí bó né mé tàbè cèn, mé bò ñgàŋ sèmè dé kokoô teèn mene la sie waà naâ mé wò kɔ́o. Wò bɔ́o naâ kei wa?»

³⁶ Yeésò ye bú a: «Bèh Mgbè ceèr mò dé ká te wónje sam. Mɔ̀ bɔ̀gò Mgbè mò sé la né dé ká lè wónje, bò seé bò mò sé naâ taáb lieé, te mè beè bò Jûf yilá cú. Mè tueé wò: bèh Mgbè ceèr mò dé ká te wónje sam.»

³⁷ Pilátò ye bú a: «Á sâ, wò né mgbè mà?» Ye Pilátò a: «Wò tueé né tueè, mè né Mgbè. Mè lé ká te wónje ndeè naâ ceér gècèn tueé ñagá. Bó lé mè ñaár naâ dé cì. Nuaá mé né nùà gècèn doón né gi dé seèn sòn mò ñgweé.»

³⁸ Pilátò ye bú a: «Gècèn sâ né kei wa?»

Pilátò yeé bie gi aá bú mân, à yuo kela cuù ká cie, à nde ké yoòr bò Jûf, ye bó a: «Njií mé béh nde né nùà hèn teèn sie, mè dé mò ñéné ñgwéh.

³⁹ Dé tòu bìi, faá bèh jomò nɔ, mè nde né bele. Né yeé cu doón, mɔ̀ Páskà nde aá feí, mè né yeé bí nùà gwà cibì cén déi yi njií. Sâ bí gwàn ñgwéh ye mè a, yi njií bí mgbè bò Jûf hèn wa?»

40 Bó ye bú a: «Hê ceè, té bú yì! Yì sér béh Barabâs!» Á sâ, Barabâs hèllè lé naá seêr nùà wúlá-feèh ndo.

19

*Saân lètenè *Pilátò mé bò *ngàŋ sèmè
(Matîô 27:15-31; Mârk 15:6-20; Lûk 23:13-25)*

¹ Yeé baá môn, Pilátò ye bó wèh yùò mé Yeésò weèh, bó nde tegé bú núr.

² Bò sójì nde fòón wellê bò ñuàgà, bó beéh faá tà̀m nɔ, bó sulí kwaá bú felè, bó ye né tà̀m mgbè ma. Bó weh su kwaá bú cògò bèlè jùm mân yoòr faá cògò mgbè ndo.

³ Bó né ká yoòr seèn còó ndeê, bó né bú mbaàn gbêg haá, bó ye bú a: «Sìè ngób, Mgbè bò Jûf!» Bó né bú teèn bolé yíí ndo.

⁴ Pilátò yuo kela cuù déi, ye cìlì nùàr a: «Bí ngwé: mè nde cuù né bí nùà hên ká cie weh haá njií, te bí ñene kɔ teèn, ye mè dé mò kwòm mé béh nde né bú teèn sie ñéné ngwéh gùm dɔ́ŋ ma.»

⁵ Yeésò yuo kelà ndo; à né ka mé tà̀m ñuñuàgà doô felè ménâ den den, à né mé cògò bèlè jùm doô yoòr ndo. Pilátò ye bó a: «À baá hên!»

⁶ Te bò ngàŋ sèmè dé kokoô mé bò sójì bɔ̀n yeé nde ñene njií bú mân, bó bɔ̀m su lom mé sòn cên dɔ́ŋ, ye: «Fágá nji lòm bú te toú dé fagá! Fágá wúlá lòm bú fagá!» Pilátò ye bó a: «Bí ndé wèh fágá ká bú mé feh biì; mè dé mò kwòm nùà hên sieè ñéné ngwéh gùm dɔ́ŋ.»

⁷ Bò Jûf ye bú a: «Béh né mé sóú teèn; kɔ à kuú faá sóú beèh tueé nê nɔ: à lé tueé naâ dé kei ye nyí né Nuna Càŋ wa?»

⁸ Te Pilátò yeé nde ɲgweé cu dé sâ mân, veéh sie ɲeí cu bú dé sieè.

⁹ À yila nde cu ké lè bɔ̀gò, ye Yeésò a: «Wò yuoô he wa?» Mé ɲjéh mene, Yeésò bú sòn kòmò ɲgwéh.

¹⁰ À den cuù, ye Yeésò a: «Wò mè sòn kòmò ɲgwéh wa? Wò kó ɲgwéh ye mè né mé terre b teèn wa? Mɔ mè ye yì ɲjí wò, bó nde né wò yi; mɔ mè ye bó fágá wò fagà, bó nde né wò ter fagá ɲjí ndɔ.»

¹¹ Yeésò ye bú a: «Mɔ Càŋ sé wò terre b felè mò há ná ɲgwêh, wò sé mé ndògò terre b déi felè mò teèn ná ɲgwêh ndɔ. Mɔ né mân, sâ nuaá mé sie haá ɲjí naâ mè beè yeè, veèn dé seèn maga kela né kɔ́.»

¹² Yeé baá môn, Pilátò lege lom aá ye te nyí yi ɲjí bú yì. ɲjèh cén, bò Jûf né lom ké ter tueé logó ɲjí, ye bú a: «Mɔ wò yi ɲjí nua hên, sâ wò mbeí mgbè *Sesâr sam. ɲgweéh wò né kɔ́, nuaá mé tì felè seèn lobo né mé be seèn doón, né yeé nua bònò Sesâr wa?»

¹³ Te Pilátò yeé nde ɲgweé ɲjí aá dé sâ mân, à ye bó ndé sòm kéh ɲjí Yeésò ká cie; à nde den nde bèh ju tenâ. Bèh sâ bó te kwaá né bò taá mbembalê mân doó; bó yilá né bèh sâ: Gàbàtà, te ju *hebreéh.

¹⁴ Lé naâ lòu nàŋ* Páskà; sâ lou dilí baá. Pilátò

* **19:14 19:14** Né cieé mé kwéh né cieé koô.

tueé njií baá-re mé bò Jûf ndo, ye bó a: «Mgbè bì sâ!»

¹⁵ Bó yeé nde ñene ménâ, bó tueé njií ké ter ye: «Wúwulà! Wúwulà! Fágá nji bú te toú!» Pilátò ye bó a: «Mè te toú fágá nji mgbè bì wa?» Bò ngàŋ sèmè dé kokoô ye bú a: «Mgbè beèh gi lom né Sesâr.»

¹⁶ Yeé baá môn, Pilátò haá njií bó Yeésò, te bó nde bú fagá sâ. Bó cab sie bú ndo, bó yuo mé bú.

Bèh Yeésò fagâ

(Matîô 27:32-44; Mârk 15:21-32; Lûk 23:26-43)

¹⁷ Yeésò jɔɔ sie toú mé bó nde né bú teèn fagá ndo, bó bó nde mé njéh ké bèh mé bó yilá né: Geba feèh. Te ju *hebreèh né Gólgótà.

¹⁸ Wa ké teèn, bò sójì faga njií Yeésò te toú ndo. Bó faga kwaá cu bò nuaré déi kwarè seèn fà, dé kàn te toú seène, cén déi kèb déi, cén déi kèb déi ndo, Yeésò lètenè.

¹⁹ Pilátò ye, bó nyàgà fágá kwá njeré déi teèn; bó nyagá kwaá baá-re teèn ye: «Yeésò nùà Najarêt, Mgbè bò Jûf.»

²⁰ Bò Jûf kókoó mbaá jaŋé ñene gi môn. Lòù sam, bèh mé bó lé fagà naâ Yeésò teèn sâ, lé naâ kwarè loô; bó lé nyagá naâ njií sâ mé ju hebreèh, ju latên, mé ju greêk.

²¹ Bò *ngàŋ sèmè dé kokoô yeé ñene aá ménâ, bó ye Pilátò a: «Té bú mgbè bò Jûf nyàgà kwá; nyàgà sér ye: nùà hèn ye nyí né mgbè bò Jûf ma.»

²² Pilátò ye bó a: njií mé nyí nyagá baá, nyagá gi aá kèn.

23 Bò sójì yeé faga som aá Yeésò, bó weh bò cògò seèn, bó geé bèh nèà, sójì dé kàn weh cén. À lé naâ mé cògò suù déi teèn, bó bú lòu sá ngwéh, bó dé sâ colo né lòu.

24 Bò sójì yila lètenè bòn tueé kuû ye: «Béh té bú lòu siè ñèrrè sòm, béh vú sér mé bèi, te nùà cén yieé weh lòu.» Sâ doón bóó gi né te yuo faá bó lé nyagá kwaá naâ te mvù Cànè nɔ, ye: «Bó geé weh gi aá cògò mò lètenè bòn, bó vu yieé weh cu cògò mò déi mé bèi ndɔ.» Hèn né njií mé bò sójì lé bóó naâ.

25 Sâ meí Yeésò bô bei mé Marî veèh Kelopâs, bô Marî Magdalâ né ké kwarè tou fagâ doô njebá den.

26 Yeésò ke njií meí ndɔ, à ñene njií mbòn dé mé temé seèn doón né gi yoòr seèn doô yí kwarè meí, ye meí a: «Ma, ñuna yeé baá sâ.»

27 À tueé njií mé mbòn doô ndɔ, ye bú a: «Meí yeé sâ ndɔ.» Sâ baá bèh mé mbòn doô weh kwaá njií baá bú yoòr teèn.

Cio Yeésò

(Matiô 27:45-56; Mârk 15:33-41; Lûk 23:44-49)

28 Kènê Yeésò yeé ke, ñhèh doón mboón aá faá bèh ménâ, à tueé te yuo faá bó lé nyagá kwaá naâ te mvù Cànè nɔ, ye: «Mè baá mé nyúá.»

29 Sâ soò mbè tanê déi né kwarè sâ ndɔ. Bò sójì déi yeé ñene aá ménâ, bó weh fùlù, bó yí njií te mbè tanê doô, bó feéh kwaá te tapè, bó tíim cie njií bú ké sònò.

³⁰ À yeé naga ke aá, ye: «Jegé baá!» À doóm njií feh doó, à kuú yuo ndo.

Sóji déi sie logó Yeésò kwar mé gwaga

³¹ Loù sâ lé naâ nàŋ† cieé sóú; sóú sâ lé naâ cieé koô dé gècên. Bò *Jûf lé gwàn ná ŋgwêh mé bó né cieé koô yieé, bò nùàr né ké te toú loù cieé koô sóó den. Yeé baá ménâ, bó nde bie ye *Pilátò a: «Kwá bó nde kwalé sòm bò nùà ké te toú fagâ doô gule, te bó mvualé sòm bó mvualè.»

³² Pilátò yeé gwaán aá, bò sóji nde ké teèn ndo. Bó jògò kwalé sòm logô ŋgeéh nùà toò jògò mé bó faga kwaá naâ kwarè Yeésò doô, bó kwalé sòm dé mbeí ndo.

³³ Bó yeé nde aá dé Yeésò kwalé, bó ŋene à kuú aá, bó dé seèn kwálé cú.

³⁴ Mé njéh mene, sóji cén déi lé naâ gwaga weh, à sie logó bú kwar mé njéh. À yeé sie logó aá, húóm bó nòmò kwaré yuo kelà teèn ndo.

³⁵ Hên tueé den né nuaá mé lé naá giì bò njií sâ mé njolo ŋené, né ka nág faá bèh sâ no. Nùà hên né kóó ye nyí tueé lom né gècên; à tueé né bí ménâ te bí kwaá njií temé teèn, ye né lom môn ndo.

³⁶ Hên doónj bóó gi né te yuo faá bó lé nyagá kwaá naâ te mvù Càŋe no, ye: «Bó bú dé seèn kuú déi yoòr siè kwá nyí ndé ŋgwéh.»

³⁷ Beré déi né cu te mvù Càŋe nyagá den ndo, ye: «Nuaá mé bó lé sie logó naâ kwar doô, bó nde né bú bilí ke.»

† **19:31 19:31** Né cieé mé kwéh né cieé koô. **19:36 19:36** Ex. 12:46; Nomb. 9:12; Ps. 34:20 **19:37 19:37** Zach. 12:10; Vuú 1:7

*Bèh Yeésò furú**(Matíô 27:57-61; Mârk 15:42-47; Lûk 23:50-56)*

³⁸ Jomo sâ Josêf nùà Arimatê déi nde Pilátò komó Yeésò dua. Josêf sâ lé naâ mbòŋ Yeésò cén déi ndò. Njèh cén, à lé leér gɔ beéh dé seèn lòù, à né bò Jûf veéh. À yeé dua baá ménâ, Pilátò gwaán. Josêf nde jɔgɔ weh baá-re komó doô, à nde mé njéh.

³⁹ Níkòdêm, nuaá mé lé nab ndeè naâ ké yoòr Yeésò cíbíteèn doô, waà kwa Josêf ndò. À waà dé seèn mé bò tou lèh‡ beè ba deí, nde njèh kilò yulà tagár mân, bó bɔré hualé né bò tou ŋgwóbè mé bò tou múmû déi.

⁴⁰ À yeé waà baá, bô Josêf bilí baá-re nùà fà, bó weh cògò wulésé mân, bó waga nyegé komó Yeésò mé njéh, bó né bò lèh sâ teèn waá njí, faá bò Jûf waá yeé nɔ. Mɔ bó nde aá nùàr furú, bó waá yeé ménâ.

⁴¹ Sâ ké bèh mé bó lé fagà naâ Yeésò teèn sâ, ñueh sɔgò déi lé naâ teèn. Sà feésé mân lé naâ ké ñueh sâ ndò, bó lé née nuaré déi teèn fùrù lógó ŋgwéeh ye.

⁴² Ñueh sâ né bèh didi mân. Bó yeé ke, cibí nde aá yilí, *Páskà bò Jûf nde aá bó mé njéh beè kwa lóó, bó nde jɔgɔ furú njí Yeésò teèn.

20*Bò mbòŋ ké te sà**(Matíô 28:1-8; Mârk 16:1-8; Lûk 24:1-12)*

19:39 19:39 Jâŋ 3:1-2 ‡ **19:39 19:39** Bó bò lèh sâ yilá né “myrrhe” mé “aloès”.

¹ Yeé baá mé sòndè toò cieê, Marî Magdalâ komo nde ké te sàa ndo. À wa, sâ taá mé bó lé colo kwaá naâ sònòbò doô ŋgeré nde aá gè jomo.

² À ŋar cu cuú ká jomo mé doò, à nde kwa Simôn Piêr bô mbòn dé mé temé Yeésò né lom yeé yoòr seèn doô, ye bó a: «Bó mé komó Fehtoò beèh som nde aá kèn, ké te sà sam cuú. Béh kó cú bèh mé bó kwaá né teèn.»

³ Piêr bô mbòn doô nde ké te sà ndo;

⁴ bó dula nde den ka teter ménâ, te wa ké toò déi dula kela keéh ye mbeí; dé sâ wa logô ké te sà kóó mé Piêr.

⁵ À wa ké teèn, à geér ke njií gè dòu, à ŋene njií bò cògò wuwulê doô né doó gurú den, à gè teèn yílá ndé ŋgwéh.

⁶ Simôn Piêr dula waà jomo, à yila kela nde lom dé seèn gè dòu dé yilâ, à wa, à ke bò cògò wuwulê doô baá gi doó den den,

⁷ mé mbán cògò dé mé bó lé vuob kwaá naâ Yeésò sònò doô mene. Sâ dé sâ né dé seèn hiín keéh den.

⁸ Jomo sâ mbòn dé mé la dula wa logó naâ ké te sà kóó doô, yila bele ye bú. À yeé ŋene aá ménâ, à kwaá njií ye temé teèn, ye Yeésò komo yuo aá kèn.

⁹ Sâ bò mbòn lé née bòn mvù Càn ŋgwé kòmò ŋgwéeh ndo, ye Yeésò nde cu né lè cio komo yuo.

¹⁰ Jomo sâ bò mbòn fà doô cu cu ké lo bòn.

*Yeésò ŋené yuo kelà toò Marî Magdalâ
(Matíô 28:9-10; Mârk 16:9-11)*

¹¹ Marî né ka dé seèn ká cie sònò sà yueé den, à né yueé, á né gè dòu gimé ke njií.

12 À yeé ke, bò cìlì Càn déi fà, mé cògò wuwulê mân yoòr, né gè dòu den den; déi ké felè, déi ké gulè bèh mé komó Yeésò la cer deén naâ teèn doô.

13 Bò cìlì Càn doô bie njií ye bú a: «Dé vêh, wò yueé né kei wa?» Ye bó a: «Bó jɔgɔ weh aá Fehtoò mò, mè kó ngwéh bèh mé bó kwaá njií né bú teèn.»

14 À yeé tueé som aá mân, à bele seér, à ñene njií Yeésò ndɔ, sâ Yeésò baá doó sâ njebá den; njèh cén, Marí ñéné kó cú ye né bú.

15 Yeésò bie njií cu ye bú a: «Dé vêh, wò yueé né kei wa? Wò fɔón yeé nèi ndɔ wa?» Ma doô ye merré déi né nùà ñueéh, à tueé njií mé bú ndɔ, ye bú a: «Dé koô, mo wò jɔgɔ soóm naâ bú kɔó, fèh mè bèh sâ teèn, te mè nde jɔgɔ weh bú.»

16 Yeésò ye bú a: «Marí.» À bele seér, à ke njií bú ndɔ, ye bú a: «Rabúnì!» Mé ju *hebreéh sâ tueé né ye: Njí ndêb.

17 Yeésò ye bú a: «Té mè siè ló; mè née ké yoòr Tele mò ñá ngwéeh ye. Ndé júée bò nùàr mò a: mè ñaá nde aá ké yoòr Tele mò mé né Tele bìi ndɔ ma, ké yoòr Càn mò mé né Càn bìi ndɔ ma.»

18 Marí Magdalâ nde lom baá-re bò mbòŋ ménâ tueé, ye bó a: «Mè ñene aá Fehtoò bèh mé njolo!» Jomo sâ à tueé bele bó njií mé à tueé naâ bú ndɔ.

Yeésò ñene yuo kelà toò bò mbòŋ seèn

(Matíô 28:16-20; Mârk 16:14-18; Lúk 24:36-49)

19 Né cu ka loú sóndè cén sâ liyilì mân, sâ bò mbòŋ né te gwà déi bilí den, bó ferá né hin lòu, bó né bò Jûf veéh. Bó yeé baá gwò den den, Yeésò

ŋené yuo kelà lètenè boòn ndo, ye bò a: «Dolê a, dèn mé bí!»

²⁰ À yeé tueé som aá dé sâ, à feh keéh bó be mé kwar seèn ndo. Bò mbòŋ yeé nde ŋene njií cu Fehtoò boòn mân, njií ye bó a, sàmè kú lòm mé vógó-temé lòu.

²¹ À den cuù, ye bó a: «Dolê a, dèn mé bí! Mè tema né bí faá Tele mò lé temà naâ mè no.»

²² À yeé tueé gi aá ménâ, à fam njií bó cúcuí yoòr, ye bó a: «Bí wèh Cúcuí Ŋagâ.

²³ Bò mé bí nde né veên boòn doó kulú njií, Càŋ nde né bó mé njéh kulú som gií. Mo bí veên boòn doó kúlú ní ŋgwéh, Càŋ bó mé njéh kúlú sòm ndé ŋgwéh ndo.»

Yeésò bô Tomâs

²⁴ Sâ cu mé Yeésò la waà naâ doô, cén déi lètenè bò mbòŋ la doó ná ŋgwêh. Naâ Tomâs mé bó yilá né Huaán feèh doô.

²⁵ Bò mbòŋ déi yeé baá tueé ye bú a: béh la naâ Fehtoò beèh ŋené mân, à saán seér cu lòu, ye bó a: «Mo mè bú mé bàŋ kusà beè ŋéné ŋgwéh, mè mé be kèrà ŋéné ŋgwéh, mè bú kwar kèrà ŋéné ŋgwéh ndo, sâ mè temé teèn kwá ní ndé ŋgwéh.»

²⁶ Sóndè cén yeé kela baá, bò mbòŋ seèn baá cu ké gwò bilí den. Mé lòu sâ Tomâs baá teèn. Bó ferá cu né ka hin lòu ndo. Bó yeé ke, Yeésò ŋené yuo kela cuù aá lètenè boòn, ye bó a: «Dolê a, dèn mé bí!»

27 À tueé njií mé Tomâs ndɔ, ye bú a: «Kè mà nji nyògò beè yeé ká toò, kè be mò sâ hên; kè mà kè kwar mò sâ hên ndɔ. Kwá ló saân yeé doò ménâ, gwàn lòm dé gwaân!»

28 Tomâs ye bú a: «Fehtoò mò, wò né Càn mò!»

29 Yeésò ye bú a: «Ŋgweéh wò yeé ŋene aá mè, wò baá ye gwaán mà. Mè tueé wò, bòó mé kwaá njií keéh né temé yoòr mò dé kwaâ, mé née mè ŋéné ŋgweéh ye, bò sâ bò nde né samé.»

Kwòm mvù hên

30 Sâ Yeésò lé naá cuù bò fém déi toò bò mbòŋ seèn bòó ndɔ; lé naá loôm ŋún. Bò sâ bò te mvù hên nyàgà yùò kélá ŋgwèh lòù.

31 Te mvù hên nyagá den lom né bò hên bò, te bí kwaá njií temé teèn, ye *Nùà Còŋ né Yeésò, Njuna Càn né bú ndɔ; mɔ bí né temé ménâ kwaá njií, te bí kwa ye yòŋ te yilí seèn ndɔ.

21

Bò mbòŋ déi téhbeh bò Yeésò

1 Yeé cer weh aá, Yeésò nde ŋéné yuo kela cuù toò bò mbòŋ seèn; lé naá ké sòn tub Tiberiâde.*

2 Sâ Simòŋ Piêr bò Tomâs mé bó yilá né Huaán feèh doò né koó. Bó bò Natanaêl nùà Kánà ké Galilê, mé bò njuna Jebedê, bó bò mbòŋ Yeésò fà déi né koó ndɔ.

3 Simòŋ Piêr ye bó a: nyí nde aá bèh ndoór vuû ma. Bó ye bú a: «Béh bí nde nde né koó.» Bó yuo doóŋ, bó nde yila kòm ndɔ. Njèh cén, bó nde koró ŋaga kuú mé ndoór dé lòù.

* 21:1 21:1 Né yilí tub Galilê déi. 21:3 21:3 Lùk 5:5

⁴ Cieé yeé baá kɔ ŋagá, Yeésò ŋené yuo kela yí sòn nòmò; mé njéh mene bò mbòn ŋéné kó ŋgwéh ye né bú.

⁵ À tueé njií mé bó ndɔ, ye bó a: «Bí naâ ŋò sie kwa wa, bò ndà?» Bó ye bú a: «Béh njeré déi siè kwà ŋgwéh gùm dɔ́ŋ.»

⁶ Ye bó a: «Bí vú ní sér ndoór sâ kwarè kòòm, kèb be gaâ mân, te bí sie kwa bó teèn.» Bó vu njií môn ndɔ. Bó yeé tulu, dé tuluù sam cuú; sâ ŋò yuú kela né lè lòù.

⁷ Mbòn dé mé temé Yeésò né gi yeé yoòr seèn doô, ye Piêr a: «Né Fehtoò beèh.»

Te Simôn Piêr yeé nde ŋgweé njií, ye né Fehtoò bòn mân, à weh su njií lom cògò yoòr, à die lobo yila dùà. Sâ, à la naâ kèb déi lunjuru.

⁸ Bò mbeí tulu nde mé ndoór ŋò déi doô yí te kɔme ndɔ; sâ le aá njèh métà yuií, te wa yí sòn ŋòòm.

⁹ Bó wa yí teèn, bó suaga die doó, bó ŋene we né ŋgie den, ŋò né tuar, mé breèd teèn.

¹⁰ Yeésò ye bó a: «Bí wèh ndê mé ŋò mé bí la sieé naâ sâ kèb déi teèn.»

¹¹ Simôn Piêr ŋaá yila te kɔme, à tulu kwaá njií ndoór ŋò déi doô ká cie ndɔ: ŋò né lom bò ŋò kokoò, kokoò mân. ŋò sâ dɔ́ŋ lé naâ yuií mé yulà tîn cùb tagár. Bó né mene kókoó, mé njéh mene, ndoór doô beré déi téné nyi ŋgwéh.

¹² Yeésò ye bó a: «Bí ndê yáb yíé.» Mbòn dé mé nde cu né bieé nyi, ye bú a: né wò neì wa, lé teèn ná cù. Nùà kàn lé baá giè lè seèn kɔ́ ye né Nùà Dueè.

13 Yeésò njobá nde yí teèn, weh breêd doô, haá njií bó; à haá bó ngò doô ndo.

14 Hên baá dé mbei tagâr mé Yeésò yeé komo yuo aá te cio, à ñené yuo kela cuù toò bò mbòn seèn teèn.

Yeésò bô Piêr

15 Bó yeé yieé gi aá, Yeésò ye Simôn Piêr a: «Simôn, ñunà Jân, wò gwaán kela né mè kóó mé bò hên bò wa?» Simôn ye bú a: «Né môn Fehtoò mò, wò né gi kóó, ye mè né nyí gwaán.» Yeésò ye bú a: «Kó nyégé bò huaán mbieè mò bagasé»

16 À den cuù, ye bú a: «Simôn, ñunà Jân, wò né mè gwaán wa?» Simôn ye bú a: «Né môn Fehtoò mò, wò né gi kóó, ye mè né nyí gwaán.» Yeésò ye bú a: «Kè nyégé bò mbieè mò bagasé.»

17 À den cuù dé mbei tagâr, ye bú a: «Simôn, ñunà Jân, wò né mè gwaán wa?» Piêr gwaán mierré seér aá mé dé mbei tagâr hên lòù, ye bú a: «Fehtoò mò, hên ñhè doón seèn ko gi né wò, wò yeè ko gi né kpôg, ye mè né nyí gwaán!» Yeésò ye bú a: «Kó nyégé bò mbieè mò bagasé.»

18 Jomo sâ, ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, cu mé wò lé naâ ndà, wò lé tene cam beéh mé be yeè, wò né bèh mé wò né gwaán keéh ndeé ndo. Mo wò ndeè kulí baá kèn, wò som njií nde aá mbagá ter lòù, nuaré déi cam kwaá wò beè; à derré njií wò bèh mé wò kóó gwàn ndé ñgwéh, wò nde seér teèn.»

19 Sâ Yeésò ménâ tueé kwaá né bú gèh cio mé à ndeè nde né kuú, te terreb Càn ñené yuo kela cie teèn. Jomo sâ à ye bú a: «Bèlè mè ndo!»

Yeésò bô mbòn yíé-temê seèn

²⁰ Piêr yeé ke njií njolo jomo boòn, à ñene mbònŋ dé mé temé Yeésò né gi yoòr seèn doò baá ndeé. Sâ né ka mbònŋ dé mé lé geér ndeè naâ yoòr Yeésò, cu mé bó lé naâ yáb yieé doò; à lé bieè naâ Yeésò kóó, ye bú a: Fehtoò mò, nei sar nde né wò kóó?

²¹ Piêr yeé ñene aá bú ménâ, à bie njií ndo, ye Yeésò a: «Á, dé mbònŋ hên no, Fehtoò mò, kei kwa nde né bú dé seèn kóó?»

²² Yeésò ye bú a: «Mo mè gwaán mene ye bú a, dèn lè lànŋ, ko mè ndeè cuù baá, dé sâ yulá né wò he wa? Bèlè lòm dé yeè mè!»

²³ Njàgà hèllè ñgulí ka nde seér baá-re lètenè bò mbeí hiín mbaá, ye: mbònŋ dé sâ dé seèn kú ndé cú. Á sâ, Yeésò lé túé ná ñgwêh ye Piêr a: mbònŋ sâ dé seèn kú ndé cú. À lé tueé seér naâ ye bú a: mo nyí gwaán mene ye bú a, dèn lè lànŋ, ko nyí ndeè cuù baá, dé sâ yulá né wò he wa?

²⁴ Né mbònŋ bú sâ tueé né bò njií mé lé kelà naâ sâ kóó, à nyagá kwaá gi aá bó ter ndo. Béh ko né ye, à tueé lom né ñhèh gècèn.

Bèh cerê

²⁵ Bò njií mé Yeésò lé boó giì naâ née cu kókoó mbaá ye. Mo bó sé ye bó nyagá kwaá gi te mvù cécéné cécéné doónŋ, mè tueé bí, mvù sé naâ wónŋ doónŋ beè yuú berré sie.

Mvù Ngòŋ Feê
Mambilla NT (Cameroon-Le Nouveau Testament en
mambila)

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cameroon Mambila

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source
files dated 13 May 2025
f0e8e7ba-c2cf-57f7-9a60-8ff0e792e158